

IZVEŠTAJ O REALIZOVANOM ISTRAŽIVANJU

ANALIZA USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE ZA DECU NA LOKALNOM NIVOУ

*Žitište, Čoka, Rekovac, Gornji Milanovac, Topola, Užice
Novi Sad, Pećinci, Aleksinac, Pirot, Prokuplje, Vlasotince*

Novi Sad
Novembar, 2013.

SADRŽAJ

- 1.0. UVOD
- 2.0. REZULTATI ISTRAŽIVANJA
 - 2.1. Kapaciteti jedinica lokalne samouprave
 - 2.2. Obezbeđenje usluga i procedure izbora pružalaca
 - 2.3. Usluge socijalne zaštite za decu koje se realizuju u 2013. godini
 - 2.4. Održivost usluga
 - 2.5. Dostupnost usluga
 - 2.6. Monitoring i evaluacija usluga
 - 2.7. Kvalitet usluga
 - 2.8. Povezanost i saradnja među akterima na lokalnom nivou

1.0. UVOD

Tokom 2012. godine Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu (PZSZ) uz podršku organizacije World Vision (WV), realizovao je pilot istraživanje o uslugama socijalne zaštite na lokalnom nivou namenjenim deci, sa ciljem utvrđivanja stepena razvijenosti usluga u kontekstu aktuelne reforme sistema socijalne zaštite.

Pilot istraživanje je obuhvatilo tri opštine: Kikindu, Staru Pazovu i Ivanjicu, u kojima su u okviru projekta koji je podržala Delegacija Evropske unije (EU) pokrenute nove usluge namenjene deci: pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice i predah smeštaj.

Uvažavajući iskustvo koje je stečeno u toku pilot istraživanja i neophodnost da se dalje prikupljaju objedinjeni i sistematizovani podaci o tome kakvu vrstu podrške sistem socijalne zaštite aktuelno nudi kada su deca u pitanju, PZSZ i WV u periodu od oktobra 2012. godine do oktobra 2013. godine realizovali istraživanje koje je obuhvatilo 12 opština i gradova sa teritorije Republike Srbije (u prvoj fazi: Žitište, Čoka, Rekovac, Gornji Milanovac, Topola i Užice i u drugoj fazi: Novi Sad, Pećinci, Aleksinac, Pirot, Prokuplje, Vlasotince).

Istraživanje je sprovedeno sa ciljem utvrđivanja i analize stepena razvijenosti usluga u nadležnosti lokalnih samouprava namenjenih deci u ovim opštinama, i davanja opštih preporuka za dalji razvoj zaštite dece.

Cilj istraživanja

Opšti cilj istraživanja je utvrđivanje stanja razvoja usluga za decu na lokalnom nivou u kontekstu reforme socijalne zaštite.

Cilj istraživanja odnosi se na sledeće konkretnе oblasti:

- broj i vrsta usluga za decu koje se pružaju
- dostignut nivo institucionalizacije usluga u lokalnim zajednicama
- razvijenost mehanizama lokalnih samouprava u obezbeđenju usluga i odabiru pružalaca usluga
- finansiranje i održivost usluga
- potrebe za razvojem novih usluga na lokalnom nivou
- dostupnost usluga
- kvalitet usluga u odnosu na nacrte standarda kvaliteta usluga
- aspekti saradnje među akterima socijalne zaštite u lokalnim zajednicama i razvijenost međusektorskih i međuopštinskih usluga

Uzorak

Uzorak čini ukupno 12 opština i gradova sa teritorije Srbije, u kojima se aktuelno pružaju lokalne usluge socijalne zaštite namenjene deci. Odabir opština je vršen prema geografskom kriterijumu i stepenu razvijenosti opštine, uz obavezan uslov da se u opštini pruža i neka nova usluga za decu. Prema stepenu razvijenosti, opštine su podeljene u 4 kategorije (pričazano u tabeli koja sledi). Sa teritorije AP Vojvodine su 4 opštine i 8 sa teritorije centralne Srbije.

Opštine uključene u istraživanje	Stepen razvijenosti opštine u odnosu na republički prosek
Novi Sad, Pećinci, Užice	Preko 100%
Topola, Gornji Milanovac, Pirot	80 - 100%
Čoka, Prokuplje	60 - 80%
Žitište, Rekovac, Aleksinac, Vlasotince	Ispod 60%

Ciljne grupe obuhvaćene istraživanjem su:

- predstavnici pružalaca i potencijalnih pružalaca usluga socijalne zaštite za decu (centri za socijalni rad, ustanove socijalne zaštite, udruženja građana, opštinske organizacije Crvenog Krsta i druge organizacije itd.)
- predstavnici drugih relevantnih aktera u lokalnoj zajednici koji rade sa decom (ustanova iz sistema obrazovanja i zdravstva)
- predstavnici lokalnih vlasti u odabranim opštinama
- predstavnici pokrajinskog i nacionalnog nivoa vlasti i drugih aktera značajnih za razvoj usluga za decu kroz konsultativni sastanak

Metod istraživanja

Metod istraživanja je u desk prvoj fazi realizacije istraživanja obuhvatio analizu opštinskih dokumenata relevantnih za oblast socijalne zaštite i zaštite dece:

- strateški dokumenti opština
- akcioni planovi koji se odnose na decu
- opštinske odluke o socijalnoj zaštiti

U drugoj fazi istraživanja prikupljanje podataka obavljeno je putem:

- upitnika kreiranih za potrebe istraživanja - namenjenih predstavnicima lokalnih samouprava i pružaocima usluga socijalne zaštite
- fokus grupa (za predstavnike pružalaca i potencijalnih pružalaca usluga socijalne zaštite za decu, drugih lokalnih aktera koji rade sa decom i predstavnike opštinskih vlasti).

Istraživanjem je obuhvaćen period od 3 godine (od 2011. do 2013. godine).

Dosadašnji koraci u realizaciji istraživanja

U prvoj fazi istraživanja urađena je desk analiza opštinskih dokumenata relevantnih za oblast socijalne zaštite i zaštite dece, sa ciljem uvida u planove opština u pogledu razvijanja usluga i stepena njihove institucionalizacije kroz opštinske dokumente u oblasti socijalne zaštite i integrisanosti u sistem na lokalnom nivou.

Sprovedena desk analiza je pokazala da sve opštine obuhvaćene uzorkom imaju strateška i akciona dokumenta relevantna za oblast socijalne zaštite i zaštite dece, kao i opštinske odluke koje uređuju ovu oblast. Jedino Grad Novi Sad i Opština Prokuplje svoj strateški dokument nisu usvojili, već ga imaju kao nezvaničnu (radnu verziju). U Opštini Žitište je u izradi Strateški dokument koji će obuhvatiti period od 2014. do 2020. godine. (Prethodno doneta Strategija koja ističe 2013. godine, ne obuhvata socijalnu zaštitu dece i iz tog razloga nije pomenuta u desk analizi). Pokazalo se da su opštine koje imaju strateški plan svojim planskim dokumentima predvidele konkretne mere i akcije u cilju poboljšanja položaja i kvaliteta života dece u svojim lokalnim zajednicama.

Na osnovu rezultata desk analize, a s obzirom na to da opštine uglavnom nemaju mehanizme za praćenje sprovođenja strateskih dokumenata, moglo se samo prepostavljati u kojoj meri zaista i pokazuju spremnost da izdvajaju budžetska sredstava potrebna za održivost usluga koje su pokrenute. Stoga je ovo pitanje delimično bilo tema i naredne faze istraživanja.

U cilju dobijanja uvida u ostvarenost planskih dokumenata i aktuelno stanje po pitanju razvijenosti usluga, usledila je druga faza istraživanja, prikupljanja aktuelnih podataka sa lokalnog nivoa kroz upitnike i fokus grupe.

2.0. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je realizovano u 12 opština i gradova koji su odabrani prema gore navedenim kriterijumima.

Kreirani su upitnici za pružače usluga i za lokalne samouprave. Upitnici su elektronskim putem poslati osobama u lokalnim samoupravama nadležnim za poslove socijalne zaštite i brigu o deci, kao i pružaocima usluga koji aktuelno pružaju neku od lokalnih socijalnih usluga namenjenih ciljnoj grupi dece.

Svi anketirani iz 12 lokalnih samouprava i 24 pružaoca usluge dostavilo je popunjene upitnike (ukupno 40 upitnika).

U svih 12 opština realizovane su fokus grupe za predstavnike pružalaca i potencijalnih pružalaca usluga socijalne zaštite namenjenih deci, druge lokalne aktere koji rade sa decom i predstavnike opštinskih vlasti. Ukupno je na fokus grupama bilo uključeno: 121 predstavnika raznih institucija iz oblasti socijalne zaštite, lokalnih samouprava, zdravstva, obrazovanja i nevladinog sektora, i to: u Topoli 15 učesnika/ca, u Vlasotincu 13, u Gornjem Milanovcu 12, u Čoki, Prokuplju i Aleksincu po 11, u Žitištu i Pirotu po 10, u Pećincima i Novom Sadu po 9, Užicu 8 i Rekovcu 4 učesnika/ce.

Na kraju istraživačkog procesa, održana je i konferencija u Pokrajinskom Izvršnom veću na kojoj su prezentovani rezultati istraživanja, a planirano je i održavanje konsultativnog sastanka sa predstvincima nacionalnih i pokrajinskih vlasti, kao i relevantnim zainteresovanim stranama za pokretanje/razvoj usluga za decu, u cilju dobijanja preporuka od strane donosilaca odluka.

Tokom završne faze istraživanja kreiran je ovaj završni izveštaj sa preporukama za unapređenje razvoja lokalnih usluga namenjenih deci i biće poslat donosiocima odluka na svim nivoima.

2.1. Kapaciteti jedinica lokalne samouprave

Kapaciteti jedinica lokalne samouprave analizirani su u smislu zastupljenosti ljudskih resursa koji su u lokalnoj samoupravi zaduženi za poslove u oblasti socijalne zaštite i socijalne politike i njihove obučenosti.

ČOKA

Čoka je opština severnog Banata, smeštena između Sente, Novog Kneževca, Kikinde, Ade i Kanjiže. Njenih 8 naselja zauzima površinu od 321 km², a 2011. godine imala je 11 760 stanovnika, za 2 072 manje u odnosu na Popis iz 2002. godine. Beleži negativan prirodni priraštaj, a u ukupnom broju stanovnika 1 987 dece (0-17 godina) zauzima 17%.

Strateški i aktioni dokumenti od značaja za zaštitu dece su:

- Strategija razvoja socijalne zaštite u opštini Čoka
- Odluka o socijalnoj zaštiti opštine Čoka

1. U okviru Strategije kao jedan od pojedinačnih ciljeva navodi se **Formiranje dnevnog centra za podršku vulnerabilnim kategorijama dece**. Osnivanje Dnevnog centra, kao organizacione jedinice u okviru Centra za socijalni rad će obezbititi vulnerabilnim kategorijama dece i omladine mesto gde će moći da provode slobodno vreme učestvovanjem u različitim zabavnim i kreativnim aktivnostima. Usluge koje bi se pružale su: *Aktivnosti za decu sa smetnjama u razvoju* (uključivanje dece u aktivnosti biblioteke igračaka, organizovanje naučnih tribina, individualni rad sa decom i roditeljima), *Aktivnosti*

za decu iz disfunkcionalnih porodica (stvaranje mogućnosti kontakta između dece i roditelja u kontrolisanim uslovima i uslova za ponovno uspostavljanje narušenih porodičnih relacija između roditelja), Aktivnosti za decu bez roditelja u hraniteljskim porodicama (radioničarski rad sa decom, individualni rad sa decom i hraniteljima, grupni rad sa hraniteljima), Aktivnosti za decu sa poremećajima ponašanja (kreativne radionice nenasilnog rešavanja konflikata, organizovanje izleta, poseta filmskim i pozorišnim predstavama, organizovanje sportskih aktivnosti, organizovanje tribina vezanih za njihova interesovanja).

Strategijom razvoja socijalne zaštite u opštini Čoka predviđeni su i određeni mehanizmi, aktivnosti i mere čiji je nosilac uglavnom Centar za socijalni rad i Lokalna samouprava. Neki od definisanih mehanizama su: uspostavljanje i razvijanje metodologije za identifikaciju potreba ranjivih grupa, predlaganje i usvajanje međuresorskog protokola o saradnji kojim će se definisati obaveze i oblici saradnje različitih društvenih činilaca na lokalnom nivou (Centar za socijalni rad, škole, Dom zdravlja, Policija, Predškolska ustanova, nevladine organizacije, Crveni krst, Kulturno obrazovni centar), procena zadovoljavanja potreba posebno ranjivih grupa dece, izrada akcionih planova realizacije usluga, priprema, predlaganje i donošenje odluke kojom će se definisati minimalna stopa izdvajanja iz budžeta za ovu namenu i donošenje posebnih programa za obuku i usavršavanje svih učesnika u zaštiti korisnika.

2. U okviru **Odluke o socijalnoj zaštiti** klasificuju se usluge socijalne zaštite i u okviru dnevnih usluga u zajednici, dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju. Usluga dnevnog boravka pruža se deci i mladima sa smetnjama u psihičkom razvoju čije psihičko stanje zahteva posebne uslove u pogledu brige, vaspitanja i obrazovanja, a koja zbog smetnji u razvoju ne mogu da stiču obrazovanje u odeljenjima redovnog vaspitanja i obrazovanja. Dnevni boravak se realizuje u predškolskoj ustanovi u PU „Radost“ Čoka. Pravo na usluge dnevnog boravka dece i mladih sa smetnjama u razvoju priznaje se na osnovu uputa za korišćenje usluge koje izdaje Centar za socijalni rad za opština Čoka.

U opštini **Čoka** na ovim poslovima rade tri osobe - šef službe za društvene delatnosti i referent u istoj službi i član Opštinskog veća zadužen za socijalnu politiku. Samo je članica Veća imala priliku da u proteklom periodu prisustvuje obuci iz oblasti socijalne zaštite, koja se odnosila na uspostavljanje usluge dnevnog boravka. U pitanju je akreditovana obuka koja je realizovana u okviru projekta koji se u opštini Čoka realizuje uz finansijsku podršku Evropske unije i kroz koji je uspostavljena usluga dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju.

ŽITIŠTE

Nalazi se u Srednjobanatskoj oblasti na istoku Vojvodine, između opština Nova Crnja, Kikinda, Sečanj, grada Zrenjanina i granice sa Rumunijom. Prostire se na 525 km² i broji 12 naselja. Ima 17 389 stanovnika (2011) od čega 18% dece 0-17 godina. U odnosu na Popis iz 2002. godine stanovnika je manje za 3 010, a prirodni priraštaj je negativan.

U cilju dobijanja podataka o razvoju lokalnih usluga socijalne zaštite za decu na teritoriji opštine Žitište analizirana je Odluka o pravima i uslugama u oblasti socijalne zaštite na teritoriji opštine Žitište od 20.12.2012. godine.

Strategija razvoja socijalne zaštite opštine Žitište je aktuelno u pripremi i iz navedenog razloga nije bila predmet analize.

Odlukom o pravima i uslugama u oblasti socijalne zaštite na teritoriji opštine Žitište utvrđuju se usluge socijalne zaštite, među kojima izdvajamo one usluge namenjene deci ili ih mogu koristiti i deca:

- Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju – korisnici mogu biti lica od 5 do 30 godina - deca ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju, oboleli od autizma, sa poremećajima u društvenom ponašanju
- Pomoći i nega u kući za decu sa smetnjama u razvoju
- Prihvatalište za žrtve porodičnog nasilja – privremeni smeštaj za decu i nenasilnog roditelja, žrtve porodičnog zlostavljanja i zanemarivanja.
- Stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju - („Kuća na pola puta“) predviđeno je da ovu uslugu mogu koristiti deca i omladina bez roditeljskog staranja kojima prestaje smeštaj u institucijama socijalne zaštite i hraniteljskim porodicama ili kao alternativa smeštaju u institucije socijalne zaštite ili drugu porodicu radi završetka školovanja ili osposobljavanja za samostalan život
- Savetodavno-terapijske, pravne i usluge SOS telefona

U opštini Žitište na poslovima socijalne zaštite angažovane su tri osobe: rukovodilac odeljenja, pravnik i referent. U analiziranom periodu od 2011-2013. godine postoji podatak da je samo 1 zaposlena iz opštinske uprave prisustvovala obuci koja se odnosi na uspostavljanje usluge pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice.

GORNJI MILANOVAC

Opština Gornji Milanovac je jedna od opština Moravičkog okruga, prostire se na površini od 836 km² i ima 63 naselja (grad i 62 seoska naselja). Prema podacima RZS u 2011. godini u Gornjem Milanovcu živelo je 43.739 stanovnika (47.641 prema popisu iz 2002. godine), a broj dece (0 - 17 godina) u 2011. godini je 7.337, što je 16,7% u odnosu na ukupan broj stanovnika opštine.

Opština Gornji Milanovac ima usvojene sledeće dokumente koji su od značaja za razvoj socijalne zaštite i bili su predmet ove analize:

- Strateški plan socijalne zaštite, usvojen za period od 2010. do 2015. godine
 - Odluka o pravima i uslugama u socijalnoj zaštiti, iz 2011. godine
1. **Strateški plan socijalne zaštite** je rađen prvi put 2007. godine u okviru projekta Ministarstva rada i socijalne politike, uz podršku Programa Ujedinjenih nacija za razvoj i Evropske agencije za rekonstrukciju. Na izradi novog, prilagođenog strateškog plana su radili članovi OKOSP-a tokom 2010. godine i ovaj dokument je usvojen za period do 2015. godine. Strateškim dokumentom **deca** su prepoznata kao jedna od šest prioritetnih ciljnih grupa, pored starih osoba, nezaposlenih, žena žrtava nasilja u porodici, izbeglica i interno raseljenih lica i Roma. Pod prioritetnom

grupom deca prepoznate su i sledeće podgrupe: deca bez roditeljskog staranja, deca sa teškoćama u razvoju, zlostavljana i zanemarivana deca, deca i omladina izložena rizicima zavisnosti, deca neprihvatljivog ponašanja i dece čiji su roditelji ostali bez posla.

Strateškim dokumentom su definisani ciljevi koji se u manjoj ili većoj meri indirektno odnose na razvoj usluga na lokalnom nivou, kao što su formiranje baza podataka, razvijanje mehanizama praćenja i podizanja kvaliteta usluga, jačanje kapaciteta lokalnih aktera, uvođenje sistema kvaliteta primenom standarda kvaliteta, uspostavljanje funkcionalnog partnerstva itd. Što se tiče razvoja konkretnih usluga socijalne zaštite iz mandata lokalne samouprave a koje bi bile od značaja i za decu, pod različitim ciljevima je planirano sledeće:

- uspostavljanje bračnog savetovališta i savetovališta za razvedene
- unapređenje službe SOS telefona
- uspostavljanje usluge pomoći u kući (nije specifikovana ciljna grupa)
- uspostavljanje usluge dnevног boravka (nije specifikovana ciljna grupa)
- uspostavljanje mehanizama podrške žrtvama nasilja (nije specifikovana vrsta usluge i ciljne grupe)

2. **Odlukom o pravima i uslugama u socijalnoj zaštiti** utvrđuju se prava i usluge u socijalnoj zaštiti za čije je ostvarivanje nadležna opština. Odluka je usvojena u toku 2011. godine. Usluge utvrđene ovom Odlukom koje su namenjene ciljnoj grupi dece su sledeće:

- Dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju
- Predah smeštaj za decu i mlade sa smetnjama u razvoju
- Prihvatište za decu i mlade
- Savetovalište za brak i porodicu
- Prihvatište za žrtve nasilja u porodici
- Pomoć i nega u kući za decu i mlade sa smetnjama u razvoju

Na poslovima socijalne zaštite u opštinskoj upravi u okviru odeljenja za društvene delatnosti zaposleno je takođe tri osobe, dva diplomirana pravnika i jedan radnik sa srednjom stručnom spremom na finansijsko operativnim poslovima. Zaposleni su u posmatranom periodu prisustvovali obuci koja je organizovana u okviru klasterskog projekta „Dobar dan komšija“ koji podržava Evropska Unija, sa ciljem podrške razvoju usluga za decu sa smetnjama u razvoju, kao i obuci u okviru projekta decentralizacije društvenih delatnosti u oblasti socijalne zaštite koji sprovodi Stalna konferencija gradova i opština.

REKOVAC

Opština Rekovac se nalazi u centralnoj Srbiji, prostire se na površini od 366 km² i ima 32 naselja. Broj stanovnika u 2011. godini je 10.987 (13.551 prema popisu iz 2002. godine), a broj dece (0 – 17 godina) je 1.507, što je 13,7% u odnosu na ukupan broj stanovnika opštine.

Opština Rekovac ima usvojene sledeće dokumente koji su od značaja za razvoj socijalne zaštite i bili su predmet ove analize:

- Strateški plan socijalne politike, za period od 2008. do 2012. godine
- Odluka o socijalnoj zaštiti

1. **Strateški plan socijalne politike** je prvi strateški dokument koji je izrađen u opštini Rekovac, u okviru projekta koje je sprovodilo Ministarstvo rada i socijalne politike Republike Srbije, uz podršku Odeljenja za međunarodni razvoj Velike Britanije (DFID) i Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Norveške.

Uzimajući u obzir sagledane potrebe, raspoložive resurse i svoj geografski položaj, opština je ovim dokumentom akcenat stavila pre svega na razvoj socijalne ekonomije i preduzetništva, u cilju smanjenja siromaštva i povećanja životnog standarda građana opštine. **Deca i omladina** su definisana kao jedna od četiri prioritetne ciljne grupe u ovom dokumentu, pored porodica mlađih bračnih parova, starih lica i osoba sa invaliditetom. U kontekstu razvoja usluga socijalne zaštite namenjenih deci, u okviru prioriteta deca i omladina ističe se kao jedan od problema nepostojanje organizacija civilnog sektora u opštini Rekovac, koje bi se bavile pružanjem usluga socijalne zaštite namenjenih deci. Što se tiče razvoja konkretnih usluga, u okviru jednog od operativnih ciljeva za decu i omladinu, aktivnost predviđena akcionim planom za 2008. godinu je:

- osnivanje savetovališta za maloletnike u riziku pri centru za socijalni rad, kako bi se na organizovan način uticalo na smanjenje broja slučajeva maloletničkog prestupništva

Pod prioritetom osobe sa invaliditetom, navodi se kao jedan od operativnih ciljeva:

- razvoj „oblika dnevnog zbrinjavanja“ za osobe sa invaliditetom, pri čemu nije specifikovano za koje uzrasne grupacije korisnika, uz prepostavku da se radi o usluzi dnevnog boravka.

2. **Odlukom o socijalnoj zaštiti** utvrđene su usluge iz oblasti socijalne zaštite namenjene pojedincima i porodicama sa teritorije opštine Rekovac, kojima je neophodna društvena pomoć i podrška. Odluka je doneta u oktobru 2011. godine i usklađena je sa novim Zakonom o socijalnoj zaštiti. U ovoj Odluci se navode sledeće usluge socijalne zaštite namenjene deci:

- Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju (usluga koju mogu da ostvare deca sa smetnjama u razvoju, njihove porodice odnosno srodnici)
- Omladinski klub (usluga koja je u skladu sa ovom Odlukom namenjena deci i mladima bez roditeljskog staranja, u sukobu sa zakonom i deci mladima iz porodica u riziku)
- Savetovalište (za brak i porodicu i mlade)
- Smeštaj u prihvatilište ili prihvatnu stanicu (usluga privremenog smeštaja koja se pruža pored ostalih uzrasnih grupacija i deci bez adekvatnog roditeljskog staranja, deci sa poremećajem u ponašanju i deci žrtvama nasilja).

Prema podacima koji su dobijeni u istraživanju, u opštinskoj upravi, izuzev jednog referenta na finansijsko operativnim poslovima, trenutno nema osoba koje su konkretno zadužene za poslove iz oblasti socijalne zaštite. Iz tog razloga je i upitnik koji je distribuiran u ovom istraživanju a namenjen lokalnoj samoupravi, popunio predstavnik pružaoca usluge, sekretar Crvenog Krsta opštine Rekovac, koji je mogao dati najpouzdanije podatke koji su u upitniku traženi.

UŽICE

Grad se nalazi u Zlatiborskoj oblasti, okružen opštinama Čajetina, Kosjerić, Arilje, Požega i Bajina Bašta. Na 668 km² u 41 naselju živi 78 598 stanovnika, za 4 424 manje u odnosu na Popis iz 2002. kada ih je bilo 83 022. Dece starosti 0 – 17 godina je 17% (13 574).

Analizirana su sledeća dokumenta:

- Strateški plan za socijalnu politiku opštine Užice (2005-2010.), koji sadrži Strateški plan za decu i omladinu
- Odluka o socijalnoj zaštiti grada Užica, od 22.12.2011. godine

1. Strateškim plan za socijalnu politiku opštine Užice (2005-2010. godinu), čiji sastavni deo čini **Strateški plan za decu i omladinu**, sadrži prioritete među kojima je unapređenje položaja dece i mladih iz marginalizovanih grupa. Ova ciljna grupa obuhvata: decu i mlade sa fizičkim i psihičkim smetnjama, decu bez roditeljskog staranja, decu i mlade izbeglice i raseljene, decu i mlade iz socijalno depriviranih sredina i porodica i decu i mlade Rome. Postavljeni specifični strateški ciljevi i zadaci nisu usmereni na razvoj i pružanje usluga socijalne zaštite, već pretežno na oblast obrazovanja. U okviru prioriteta koji je definisan kao suzbijanje nasilja, mržnje i povećanje bezbednosti, definisan je cilj koji podrazumeva smanjenje broja maloletnih delikvenata kroz razvoj preventivnih i specijalizovanih programa rada sa maloletnim delikventima. Kao jedan od nosilaca aktivnosti prepoznat je i CSR pored NVO-a i MUP-a. Ovaj strateški plan je razvijen uz pomoć Odeljenja za međunarodni razvoj Velike Britanije u okviru Reforme socijalne politike u Srbiji.

2. Odlukom o socijalnoj zaštiti grada Užica od 22.12.2011. godine, utvrđuje se da Grad obezbeđuje usluge socijalne zaštite, od kojih za potrebe analize izdvajamo one usluge čiji su direktni ili indirektni korisnici deca:

U okviru dnevnih usluga u zajednici:

1. pomoć i nega u kući za decu sa smetnjama u razvoju
2. dnevni boravak za mlade sa smetnjama u razvoju

U okviru usluga smeštaja:

3. privremeni smeštaj u prihvatilište za žrtve nasilja u porodici
4. usluga podrške za samostalan život – stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju uzrasta od 15 do 18 godina.
5. terapijske i socijalno edukativne usluge - kao savetovalište za porodicu (uslugu savetovališta između ostalog mogu koristiti porodice sa decom sa smetnjama u razvoju, porodice koje imaju decu sa poremećajima u ponašanju, deca i omladina sa problemima na ličnom planu).

U okviru drugih oblika socijalne zaštite, predviđena je usluga prilagođenog prevoza za korisnike dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju.

Lokalna samouprava u Užicu je donela pravilnike kojima je detaljnije regulisala način i kriterijume za realizaciju usluge: pomoć i nega u kući za decu sa smetnjama u razvoju, dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju i prilagođenog prevoza za korisnike dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju.

U Gradskoj upravi za poslove organa grada, opštu upravu i društvene delatnosti, Odeljenje društvenih delatnosti, odsek izvornih poslova u društvenim delatnostima - na poslovima socijalne zaštite radi samo jedan zaposleni i to na radnom mestu Šefa odseka izvornih poslova u društvenim delatnostima. Zaposlena je učestvovala na edukacijama o procesu decentralizacije socijalne zaštite, primena novog Zakona o socijalnoj zaštiti, tematskim skupovima posvećenim inkluziji, formiranju i radu interresorne komisije, o ulozi lokalne samouprave u oblasti socijalne zaštite, participacije i prioritizacije korisnika usluga socijalne zaštite koje finansira lokalna samouprava...

TOPOLA

Opština u Šumadijskoj oblasti Srbije, između opština Beograd – Mladenovac, Kragujevac – grad, Smederevska Palanka, Rača, Aranđelovac i Gornji Milanovac prostire se na 357 km². Procena sredinom 2011. godine je da broji 22 628 stanovnika, manje u odnosu na Popis iz 2002. kada ih je bilo 25 292. Deca (0 – 17 godina) u ovom broju učestvuju sa 17%.

Analizirana su sledeća dokumenta od važnosti za socijalnu zaštitu dece:

- Strategija socijalne zaštite Opštine Topola (doneta novembra 2007. godine) i Odluka o usvajanju Strateškog plana socijalne zaštite za opštini Topola, od 01.02.2008. godine
- Strategija održivog razvoja opštine Topola – Akcioni plan (2012-2016.)
- Odluka o pravima na materijalnu podršku i usluge socijalne zaštite u opštini Topola, od 18.12.2012. godine

1. Strategija socijalne zaštite Opštine Topola

Strategija socijalne zaštite Opštine Topola nastala je 2007. godine, u okviru reformskih procesa, Navedenim strateškim dokumentom se u okviru predviđenih prioriteta, direktno ili indirektno kao deo ciljne grupe pojavljuju deca.

U okviru prioriteta osobe sa invaliditetom - deo ciljna grupe čine deca i mlađi sa smetnjama u razvoju sa različitim vidovima ometenosti, a kao operativni ciljevi koji se odnose na razvoj usluga, postavljeni su:

- Razvoj novih i unapređenje postojećih usluga koje podržavaju život dece i mlađih OSI u zajednici
- Omogućiti kapacitete za povremeni, kratkoročni smeštaj OSI u slučaju nemogućnosti primarne porodice da se brine o svom članu (bolest, odlazak u bolnicu, banjsko lečenje...)

U okviru drugog prioriteta – očuvanje i jačanje kapaciteta porodice (koji se indirektno se odnosi i na decu) mogu se izdvojiti operativni ciljevi:

- organizovanje preventivnih programa kojim bi se pozitivno uticalo na funkciju jačanja roditeljstva - za adekvatno razumevanje razvojnih, psiholoških i emotivnih potreba dece
- formiranje savetovališta za brak i porodicu
- formiranje mobilnog tima za rad na terenu sa porodicama
- psihosocijalna i pravna podrška porodicama, naročito porodicama u krizi i jednoroditeljskim porodicama – mobilni tim i SOS telefon

Za prioritet koji se odnosi isključivo na decu i mlade – (ciljna grupa je celokupna populacija dece i mlađih opštine Topola: deca uzrasta od 1-7 godina, deca osnovnoškolskog uzrasta od 7-14 godina, deca srednjoškolskog uzrasta od 15-18 godina kao i deca i omladina van obrazovnog procesa), operativni ciljevi nisu usmereni na razvijanje lokalnih usluga socijalne zaštite.

- **Odlukom o pravima na materijalnu podršku i usluge socijalne zaštite u opštini Topola** – predviđene su usluge koje obezbeđuje ova lokalna zajednica.

Među navedenim uslugama deca mogu koristiti sledeće:

1. Dnevne usluge u zajednici:

- Pomoć u kući deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama obezbeđuje se deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama (prirodnim, hraniteljskim i starateljskim porodicama).
- Dnevni boravak za decu - obezbeđuje se deci sa poremećajima u društvenom ponašanju i deci u riziku od zanemarivanja i zapuštanja u porodici, dnevno zbrinjavanje, vaspitno-obrazovni rad i kulturno-vaspitne, sportske, zabavne i rekreativne aktivnosti, prema njihovim sklonostima i sposobnostima. U dnevni boravak CSR može uputiti dete ili mladu osobu sa asocijalnim ponašanjem i sa izrečenom vaspitnom merom u otvorenoj zaštiti.
- Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju - obezbeđuje se strukturisane aktivnosti usmerene na sticanje praktičnih veština, podsticanje razvoja i održavanje socijalnih i kognitivnih i fizičkih funkcija korisnika, u skladu sa njihovim sposobnostima, sklonostima i ispoljenim interesovanjima. Korisnici usluge su deca i mlađi od 7-26 godina (sa smetnjama u razvoju telesnim, intelektualnim, mentalnim, senzornim, govorno-jezičkim, socio-emocionalnim, višestrukim).

2. Uslugu podrške za samostalan život - Stanovanje uz podršku („kuća na pola puta“) pruža se mlađim korisnicima, posle isteka usluge domskog smeštaja ili porodičnog smeštaja uzrasta (18-26 godina) i deci koja su bila stavljena pod starateljstvo, po prestanku starateljstva. Ova usluga podrazumeva obezbeđivanje stana za stanovanje i plaćanje komunalnih troškova.

3. Savetovalište - savetodavno-terapijski i socijalno-edukativne usluge, podrška porodici u krizi, podrška roditeljima, hraniteljima i usvojiteljima, podrška porodici koja se stara o detetu.

4. Usluge socijalne zaštite smeštaja su:

- Prihvatilište za decu i mlađe
- Prihvatna stanica

Strategija održivog razvoja opštine Topola je usvojena za period 2010-2015. godine, a njeno važenje će biti produženo do 2020. godine. Akcionim planom (2012-2016.) su operacionalizovani ciljevi i projekti. U izveštaju o implementaciji Strategije za period od 2010-2011. godine je vidljivo da je pod prioritetom zdravstvena i socijalna zaštita implementirana usluga Pomoć i nega u kući namenjena deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama.

Poslovima socijalne zaštite bavi se jedan zaposleni u okviru društvenih delatnosti i jedan zaposleni na poverenim poslovima. U periodu od 2011-2013. godine 2 zaposlena je prošlo obuku za sprovođenje programa „Deci je mesto u porodici“ koje bi doprinele unapređenju rada lokalne samouprave u oblasti socijalne politike.

PROKUPLJE

Prokuplje je opština u Topličkoj oblasti jugoistočne Srbije. Nalazi se između opština Blace, Kuršumlija, Merošina, Žitorađa, Bojnik, Aleksinac i grada Kruševca. U 107 naselja smeštenih na 759 km² 2011. godine živelo je 44 790 stanovnika, za 3 711 manje nego prema popisu 2002.. Od tog broja, 9 145 su deca uzrasta 0-17 godina što čini 20 % ukupne populacije opštine.

Opština Prokuplje ima usvojene sledeće dokumente koji su od značaja za razvoj socijalne zaštite i bili su predmet ove analize:

- Odluka o pravima građana iz socijalne zaštite na teritoriji opštine Prokuplje i Odluka o izmeni i dopuni Odluke o pravima građana iz socijalne zaštite na teritoriji opštine Prokuplje
- Lokalni plan akcije za decu opštine za period 2007 – 2012. godine
- Strateški plan razvoja socijalne zaštite opštine Prokuplje 2008 – 2013. godine – nije usvojen
- Strategija održivog razvoja opštine Prokuplje 2007-2017. godine
 1. Na osnovu **Odluke o pravima građana iz socijalne zaštite** na teritoriji opštine Prokuplje i Odluke o izmeni i dopuni Odluke o pravima građana iz socijalne zaštite na teritoriji opštine Prokuplje, među pravima iz socijalne zaštite utvrđenim u opštini, ona koja se direktno ili indirektno odnose na usluge za decu su:
 - Korišćenje usluga savetovališta za mlade, brak i porodicu i druge usluge socijalnog rada
 - Dnevni boravak za decu i omladinu ometenu u razvoju
 - Pravo na privremeni smeštaj u prihvatište

Posebno se definiše pravo na dnevni boravak. To pravo imaju deca i omladina ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju pod uslovom da je ovaj oblik zaštite najcelishodniji s obzirom na njihove potrebe, mogućnosti porodice i druge okolnosti.

2. Drugi značajan dokument je **Lokalni plan akcije za decu opštine za period 2007 – 2012. godine**. Ciljevi navedeni u planu, a koji su vezani za usluge socijalne zaštite su:

- *Strateški cilj:* Zaštita dece od svih oblika zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja. *Aktivnosti:* uvođenje SOS telefona (2007.); formiranje savetovališta za žrtve nasilja (2007.) i obezbeđenje sigurne kuće za decu žrtava nasilja na nivou okruga (2007.- 2008.); obuka socijalnih radnika, zdravstvenih radnika, zaposlenih u obrazovanju i NVO za prepoznavanje svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja dece (2007. i dalje) i organizovanje obaveznih periodičnih sastanaka škola, CSR, zdravstvenih organizacija, MUP-a, pravosudnih organa i NVO (2007. i dalje).

- *Strateški cilj:* Smanjenje delikventnog i asocijalnog ponašanja dece. *Aktivnosti:* formiranje savetovališta za rad sa decom kojoj su izrečene vaspitne mere (2007. i dalje).
- *Strateški cilj:* Stvaranje mogućnosti jednakih šansi za ravnopravno učešće u društvenoj zajednici dece ometene u razvoju. *Aktivnosti:* otvaranje dnevnog centra otvorenog tipa (2007.); angažovanje personalnog asistenta za potrebe gluve i nagluve dece (2007. i dalje); uvođenje obaveznih mesečnih poseta profesionalnih stručnjaka deci ometenoj u razvoju (lekar, pedagog, psiholog, socijalni radnik) (2007. i dalje) i
- *Strateški cilj:* Unapređenje položaja dece bez roditeljskog staranja. *Aktivnosti:* pomoći deci za pripremu za samostalni život po izlasku iz hraniteljske porodice (pomoći u zapošljavanju i obezbeđivanju stambenog prostora) (2007. i dalje).

3. **Strateški plan razvoja socijalne zaštite opštine Prokuplje (2008 – 2013.)** sadrži jedan strateški cilj koji se odnosi na decu i mlade: Uspostavljen sistem integralne socijalne zaštite koji obezbeđuje integraciju u socijalno okruženje. Međuciljevi u okviru ovog cilja su: tokom 2010. godine pa do kraja 2011. godine uspostaviti uslugu i opremiti Dnevni boravak za decu i mlade sa poremećajem u ponašanju; i do kraja 2011. godine obezbediti 2 stana i programe podrške za 8 mlađih osoba bez porodičnog staranja koji izlaze iz ustanova socijalne zaštite i hraniteljskih porodica, za korisnike iz Topličkog okruga.

Na kraju, Strategija održivog razvoja opštine Prokuplje (2007-2017.) ne sadrži nijedan cilj ili meru koja je direktno usmerena na decu ali u okviru strateškog cilja *Smanjenje siromaštva* su predviđene mere za koje se može smatrati da obuhvataju i decu: razviti alternativne oblike i programe socijalne zaštite za lica ometena u razvoju, razvoj i sprovođenje programa za suzbijanje maloletničke delinkvencije i razvoj pomoći za žrtve nasilja (SOS telefoni, sigurne kuće, dnevni centri), ugrožena i siromašna lica.

Poslovima socijalne zaštite u Opštini Prokuplje se baviodeljenje za društvene delatnosti u Opštini, i jedan zaposleni na poziciji Viši saradnik za zdravstvo i dečiju zaštitu. U Opštini nemaju usvojen Strateški dokument koji se odnosi na socijalnu zaštitu, iako su na tome radili, nikada ga nisu usvojili. Imaju problem sa izvršenjem budžeta, u svim oblastima, ne samo u socijalnoj zaštiti.

PIROT

Opština Pirot se nalazi na jugoistoku Srbije u pirotskoj kotlini i sedište je Pirotorskog okruga. Zauzima površinu od 1.232 km² i po tom parametru zauzima treće mesto u Srbiji. Pirotska opština ima 86 mesnih zajednica, od čega je 15 gradskih i 71 seoskih i mešovitih područja. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku u 2011. opština Pirot je imala 58.701 stanovnika (2002. godine 63.791 stanovnika). Statistički podaci pokazuju da se iz godine u godinu javlja negativan prirodni priraštaj. Broj dece (0-17 godina) je 9.492 što čini udeo od 16,2% u ukupnom stanovništvu opštine.

Tokom prethodnih godina opština Pirot je usvojila niz strateških i akcionih dokumenata koji su značajni za oblast socijalne zaštite i zaštite dece. Sva ova dokumenta mogu se naći na veb stranici opštine i u tom smislu su transparentna i za same građane. Pored dokumenata na veb stranici opštine je postavljena i Dev-Info baza koja bi trebalo da omogući transparentno praćenje ostvarivanja ciljeva predviđenih Lokalnim planom akcije za decu. Postavljanje ove baze je realizovano kao jedna od aktivnosti u okviru plana akcije, ali u ovom momentu nije ažurirana i prema rečima kontakt osobe iz opštinske uprave, zahteva dodatna usavršavanja.

Navodimo dokumente koji su bili predmet ove analize, odnosno, prepoznati su kao značajni za razvoj lokalnih usluga socijalne zaštite namenjenih deci:

- Lokalni plan akcije za decu, za period 2005. do 2010. godine
- Lokalni plan akcije za Rome i osobe sa invaliditetom, za period 2005. do 2010. godine
- Strategija razvoja socijalne zaštite, za period od 2009. do 2012.
- Strategija za unapređenje inkluzivnog obrazovanja romske i druge marginalizovane dece, za period 2007. do 2012. godine
- Odluka o dodatnim pravima u oblasti društvene brige o deci
- Odluka o socijalnoj zaštiti, usvojena 2012. godine

Navedenim strateškim i akcionim dokumentima predviđene su mere i konkretne aktivnosti koje je lokalna samouprava u saradnji sa drugim relevantnim akterima (centrom za socijalni rad, lokalnom službom za zapošljavanje, školama, zdravstvenim ustanovama, nevladinim organizacijama, medijima, međunarodnim organizacijama, itd.) planirala da realizuje u određenom periodu, u cilju smanjenja siromaštva i poboljšanja položaja i kvaliteta života prioritetnih grupa stanovništva definisanih ovim dokumentima. Sa aspekta razvoja usluga socijalne zaštite namenjenih deci koje su u nadležnosti lokalne samouprave, analiza navedenih dokumenata je pokazala da je razvoj konkretnih usluga prepoznat u sledećim dokumentima:

1. **Lokalnim akcionim planom za decu**, sa ciljem unapređenja položaja i prava dece sa smetnjama u razvoju i stvaranja uslova za njihovu integraciju i ravnopravno učešće u društvenom životu, planirano je:
 - uspostavljanje usluge dnevnog boravka za decu sa teškim oblikom ometenosti (aktivnost je planirana za 2006. godinu i dalje)
 - formiranje mobilnog tima za intervencije po prijavama zlostavljanja, zloupotrebe i nasilja nad decom (plan za 2005. godinu i dalje),
 - uspostavljanje usluge SOS telefona (plan za 2005. godinu i dalje), sa ciljem zaštite dece od zlostavljanja i zanemarivanja
2. **Strategijom razvoja socijalne zaštite**, deca i omladina su prepoznata kao jedna od pet prioritetnih ciljnih grupa. Pored toga, unapređenje položaja dece je kroz definisanje operativnih ciljeva sadržano i u okviru drugih prioritetnih grupa: porodice u riziku i osobe sa invaliditetom.

Pod prvim **prioritetom - deca i omladina** izdvajamo samo one operativne ciljeve koji se opet samo indirektno mogu odnositi na razvoj lokalnih usluga socijalne zaštite za decu, pri čemu ističemo da je u okviru samo jednog od definisanih ciljeva specifikovana aktivnost koja se odnosi na razvoj konkretnе usluge (kluba za decu u sukobu sa zakonom). U pitanju su sledeći operativni ciljevi:

- Razvoj programa podrške za decu koja žive u siromaštvu i ispod linije siromaštvra
- Razvijanje programa podrške za decu iz ruralnih sredina
- Unapređenje programa prevencije bolesti zavisnosti kod dece i omladine
- Razvoj programa podrške deci i omladini iz nepotpunih porodica i porodica sa nekim oblikom patologije
- Uvođenje programa za suzbijanje maloletničke delikvencije (u okviru ovog cilja je planirano otvaranje kluba za rad sa decom u sukobu sa zakonom)
- Razvoj posebnih programi za decu iz marginalizovanih grupa

U okviru **drugog prioriteta - porodice u riziku**, definisani su sledeći operativni ciljevi:

- Prioritetni cilj je dobra baza podataka, prikupljanje podataka od svih relevantnih institucija
- Formiranje mobilnog tima koji će intervenisati u kriznim situacijama i nastavak rada SOS telefona
- Srednjeročni cilj je razvoj vaninstitucionalnih oblika zaštite, putem učešća na javnim konkursima i projektima
- Dugoročni cilj je otvaranje prihvatališta, kao i savetovališta za porodicu u riziku

U okviru **četvrtog prioriteta - osobe sa invaliditetom** izdvajamo operativne ciljeve koji su od značaja za razvoj lokalnih socijalnih usluga namenjenih deci:

- Otvaranje Dnevnog boravka za decu sa smetnjama u razvoju
- Razvoj novih i unapređenje već postojećih usluga socijalne zaštite koje podržavaju život dece i mladih osoba sa invaliditetom u zajednici
- Razvoj kapaciteta za povremeni, kratkoročni smeštaj osobe sa invaliditetom u slučaju nemogućnosti primarne porodice da se brine o svom članu usled bolesti, odlaska u bolnicu, na banjsko lečenje...

3. Opština Pirot je tokom 2012. godine usvojila **Odluku o socijalnoj zaštiti**, kojom se uređuje obim, uslovi i način ostvarivanja socijalne zaštite, o čijem se obezbeđivanju, u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, stara opština Pirot. Ovom Odlukom su predviđene sledeće usluge socijalne zaštite namenjene deci:

- Pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju (usluga koju mogu da ostvare deca sa smetnjama u razvoju, njihove porodice odnosno srodnici).

Učešće korisnika i njegovih srodnika obaveznih na izdržavanje u troškovima pomoći u kući utvrđuje se na osnovu merila i kriterijuma koje donosi Opštinsko veće opštine Pirot

- Predah za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice (usluga koju mogu da ostvare deca sa smetnjama u razvoju, njihove porodice odnosno srodnici).

Učešće korisnika i njegovih srodnika obaveznih na izdržavanje u troškovima pomoći u kući utvrđuje se na osnovu merila i kriterijuma koje donosi Opštinsko veće opštine Pirot

- Privremeni smeštaj u prihvatilište ili prihvatnu stanicu (deca nisu specifikovana kao ciljna grupa, ali se navodi da: *pravo na troškove privremenog smeštaja u prihvatilište ili prihvatnu stanicu ima lice koje je privremeno smešteno u prihvatilište ili prihvatnu stanicu i ima prebivalište na teritoriji opštine Pirot, a troškove smeštaja ne može sam da obezbedi niti mu ih mogu obezbediti srodnici koji su po zakonu dužni da učestvuju u njegovom izdržavanju*)
- Zaštićeno stanovanje za mlade koji napuštaju ustanove socijalne zaštite ili hraniteljske porodice

Poslovima socijalne zaštite u Opštini Pirot bave se 4 osobe: načelnik odeljenja za vanprivredne delatnosti, zamenik načelnika odeljenja, stručni saradnik na poslovima boračko invalidske zaštite, poverenik za izbegla i raseljena lica. Svako od nabrojanih zaposlenih je prisustvovao obukama iz svog delokruga rada, a načelnik i zamenik naročito obuke u vezi primene novog zakona o socijalnoj zaštiti i uspostavljanja usluga na lokalnom nivou. Opština Pirot se u skladu za zakonom, opredelila da potencijalne pružaoce usluga pronalazi u udruženjima građana i humanitarnim organizacijama dok se CSR kao pružala može pojaviti samo izuzetno. Opština ima Strateški plan kao i LPA za decu koji je aktuelan, nov dokument u 2013. godini. Savet za socijalnu politiku koji ne funkcioniše na zadovoljavajući način iz raznih razloga, sa članom opštinskog veća planiraju rad Saveta da bi vršio svoju funkciju.

ALEKSINAC

Aleksinac je opština u Nišavskoj oblasti, a prostire se na 707 km² teritorije između opština Sokobanja, Ražanj, Kruševac, Sviljig, Niš, Merošina i Prokuplje. U 72 naselja opštine Aleksinac 2011. godine živilo je 51 875 stanovnika, što je više od 11% (5 874) manje nego po popisu 2002. Od toga, 18% je dece uzrasta 0-17 godina.

Opština Aleksinac ima usvojene sledeće dokumente koji su od značaja za razvoj socijalne zaštite i bili su predmet ove analize:

- Strateški plan za razvoj socijalne zaštite opštine Aleksinac 2008-2012. godine
- Odluka o socijalnoj zaštiti, novembar 2011. godine

Na osnovu **Odluke o Socijalnoj zaštiti opštine Aleksinac**, utvrđena su prava i usluge socijalne zaštite koje su usmerene na decu, od kojih neke uključuju i decu koja nemaju prebivalište na teritoriji opštine:

- dnevne usluge u zajednici okviru kojih se podrazumevaju između ostalog klubovi za decu sa rizičnim ponašanjem i pomoć u kući
- predah usluga
- savetodavne – terapijske i socijalno – edukativne usluge za pojedince u krizi
- usluga privremenog smeštaja u prihvatilište za decu i omladinu koja su bez roditeljskog staranja i deci čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama
- usluga smeštaja u prihvatnu stanicu dece koja se nađu u skitnji, prosjačenju

- usluga privremenog smeštaja u prihvatilište imaju i žrtve porodičnog zlostavljanja (zlostavljana i zanemarena deca i nenasilni roditelj) koji imaju prebivalište na teritoriji druge opštine;
- usluga stanovanja uz podršku za mlađe koji se osamostaljuju ("kuća na pola puta"), za decu koja izlaze iz institucija socijalne zaštite i hraniteljskih porodica i imaju prebivalište na teritoriji druge opštine;
- pravo na jednokratnu novčanu pomoć imaju lica koja se zateknu u skitnji pa ih je potrebno vratiti u opštinu gde imaju stalno prebivalište.

Istom odlukom, utvrđeno je i specifično pravo za decu poginulih rudara u svim nesrećama, koja se nalaze na redovnom školovanju, na novčanu pomoć za redovno školovanje, odnosno zadovoljavanje svojih potreba. Pored toga, u korisnike prava na materijalna davanja ubrojane su porodice sa više dece, samohrani roditelji i deca i mlađi sa smetnjama u razvoju.

Strateški plan za razvoj socijalne zaštite opštine Aleksinac (2008-2012. godine) je nastao kao produkt zajedničkog projekta Ministarstva rada i socijalne politike, Programa Ujedinjenih nacija za razvoj i Evropske agencije za rekonstrukciju.

U okviru **prioriteta 1. – razvoj usluga koje podržavaju život u zajednici**, izdvajamo operativne ciljeve koji se mogu odnositi na razvoj lokalnih usluga socijalne zaštite za decu. U pitanju su sledeći operativni ciljevi:

- Razvoj servisa podrške za decu bez roditeljskog staranja: obezbediti sve potrebne uslove za samostalno stanovanje uz minimalnu asistenciju za 5 dece bez roditeljskog staranja; obezbediti formalno pravne uslove za prerastanje kluba hranitelja „Otvoreno srce“ u Udruženje hranitelja; formirati klub za decu bez roditeljskog staranja.
- Unapređenje servisa za decu OSI, gde su izdvojene tri usluge: razvojni centar za decu sa posebnim potrebama (program pomoći u kući i podrške porodicama decom sa smetnjama u razvoju), psihosocijalna podrška deci sa smetnjama u razvoju i njihovim roditeljima kroz dnevne aktivnosti u društvu za pomoći MNRL i inkluzivni program „Biblioteke igračaka“; i stanovanje uz podršku (obezbediti uslove za stanovanje podršku za 6 dece sa smetnjama u razvoju).

U okviru **prioriteta 2. – zaštita i podrška žrtvama nasilja**, izdvajamo operativne ciljeve:

- Razvijanje programa informisanja i prevencije nasilja: obučiti volontere za rad na SOS telefonu, deliti materijale o prepoznavanju nasilja
- Uspostavljanje sistema urgentne i sistemske podrške žrtvama nasilja: osnovati međuopštinski 24 časovni servis za urgentni smeštaj dece žrtava zlostavljanja, razvijanje savetovališta za žrtve nasilja i nakon njihovog zbrinjavanja

Strategijom i akcionim planom, opština Aleksinac je predvidela i **podršku** razvoju programa osnaživanja dece i omladine kroz druge sisteme-obrazovanje, civilni sektor, zdravlje.

U Opštini Aleksinac oblašću socijalne zaštite se bavi Sektor za brigu o porodici i socijalnu zaštitu. Načelnik odeljenja, sa 8 zaposlenih, bavi se poslovima dečije zastite, porodiljskog odsustva, boračko invalidske zaštite, vođenjem Komisija (interresorna komisija i slicne komisije) i drugim pravima iz oblasti socijalne zaštite (prijem i obrada zahteva). Opštinski koordinacioni odbor je formiran 2006. godina, kao savetodavno telo predsednika Opštine, a sada je to Savet za socijalnu politiku. Mandat Saveta je istekao, o tome se još uvek u Opštini nije raspravljalo ali se čeka odluka šta će Savet i u kom sastavu dalje raditi. Strateški plan razvoja socijalne zaštite Opština Aleksinac je uradila među prvima u Srbiji, ali je i on istekao. Opština ima usvojenu novu Odluku o socijalnoj zaštiti, koja je vrlo široko postavljena, a sve i dalje zavisi od finansijske situacije. Na nivou lokalne zajednice nedavno je postojao i pokušaj da se formira mreža za pružanje socijalnih usluga i potpisana je sporazum o saradnji, a kroz projekat se ušlo u proces mapiranja i na kraju će se doneti odluka ko će dalje upravljati tom bazom podataka, ali će svi moći da je koriste. Opština nikada nije raspisivala javni poziv/ konkurs za odabir pružalaca usluge u oblasti socijalne zaštite.

NOVI SAD

U Južnobačkoj oblasti, na 610 km², okružen opštinama Bački Petrovac, Temerin, Vrbas, Žabalj, Titel, Sremski Karlovci, Petrovaradin, Beočin i Inđija, nalazi se Novi Sad, glavni grad Vojvodine. Procena od 299 271 stanovnika sredinom 2011. godine predstavlja povećanje od 31 204 u odnosu na Popis iz 2002. Takođe, beleži se blago pozitivan prirodni priraštaj. Deca (0-17 godina) čine 19% ili 57 137 stanovnika grada.

Grad Novi Sad ima usvojene sledeće dokumente koji su od značaja za razvoj socijalne zaštite i zaštite dece i bili su predmet ove analize:

- Odluka o izmenama odluke o socijalnoj zaštiti grada Novog Sada
- Odluka o socijalnoj zaštiti grada Novog Sada
- Odluka o pravima na finansijsku podršku porodici sa decom
- Odluka o izmenama odluke o pravima na finansijsku podršku porodici sa decom
- Program unapređenja socijalne zaštite grada Novog Sada u 2012. godini
- Obrazloženje program unapređenja socijalne zaštite grada Novog Sada u 2012. godini
- Protokol o saradnji između institucija i NVO u Operativnoj mreži za zaštitu žena i dece od nasilja u porodici "ZORA" na teritoriji Grada Novog Sada, 2010.
- Informator o uslugama - Operativna mreža za zaštitu žena i dece od nasilja u porodici "ZORA" na teritoriji Grada Novog Sada, 2011.

Lokalna dokumenata Grada Novog Sada nisu postavljena na veb stranice gradskih uprava i kao takva nisu transparentna, već su objavljena samo u službenim glasnicima. Jedan od važnih dokumenata je **Odluka o socijalnoj zaštiti Grada Novog Sada** kojom se uređuje obim, uslovi i način ostvarivanja socijalne zaštite, o čijem se obezbeđivanju, u skladu sa

Zakonom o socijalnoj zaštiti, stara Grad Novi Sad. U ovoj odluci se prepoznaju deca sa potrebom za stalni i privremeni smeštaj u ustanovu, tj. hraniteljsku porodicu, hranitelji, kao i deca ugrožena porodičnim nasiljem. Za ove socijalne grupe predviđeni su različiti vidovi podrške: smeštaj u prihvatilište i prihvatnu stanicu, usluge koje podržavaju boravak korisnika u porodici i neposrednom okruženju, druge vrste podrške neophodne za aktivno učešće korisnika u društvu, kao što su usluga svratišta, radni centri i dr.

U dokumentu **Odluka o izmenama odluke o socijalnoj zaštiti Grada Novog Sada**, dopunjava se član 14. kojim se predviđa Usluga dodatne socijalne podrške detetu i učeniku kome je zbog smetnji u razvoju ili invaliditeta potrebna dodatna podrška u socijalnoj zaštiti obezbeđuje se angažovanjem pratioca za ličnu pomoć detetu. Vrstu dodatne socijalne podrške i učestalost poslova na pružanju podrške procenjuje Interresorna komisija, u skladu sa Pravilnikom o dodatnoj obrazovnoj, zdravstvenoj i socijalnoj podršci detetu i učeniku. U ovoj Odluci o izmeni se ne pominju eksplicitno deca iz hraniteljskih porodica. Takođe se ne prepoznaju procedure međusektorske saradnje za zaštitu dece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Ali kako smo saznali od predstavnika Gradske uprave za dečiju i socijalnu zaštitu, uloga Gradske uprave je da kreira socijalnu politiku i da stvara uslove za povezivanje svih zainteresovanih strana, a na koji način će međusektorska saradnja da se razvija i funkcioniše, nije u nadležnosti ove Gradske uprave.

Međusektorska saradnja u oblasti zaštite dece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja – pored Opštег i posebnih protokola za zaštitu dece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, u Gradu Novom Sadu međusektorska saradnja je u procesu razvoja, koja je predviđena Protokolom o saradnji i koja je u fazi potpisivanja od strane 12 institucija i 1 organizacije civilnog sektora. Od relevantnih dokumenata navodimo sledeće:

1. Protokol o saradnji između institucija i NVO u Operativnoj mreži za zaštitu žena i dece od nasilja u porodici "ZORA" na teritoriji Grada Novog Sada, 2010.

2. Informator o uslugama - Operativna mreža za zaštitu žena i dece od nasilja u porodici "ZORA" na teritoriji Grada Novog Sada, 2011.

Protokolom o saradnji između institucija i NVO u Operativnoj mreži za zaštitu žena i dece od nasilja u porodici "ZORA" na teritoriji Grada Novog Sada predviđeno je osnivanje mreže "ZORA" za zaštitu žena i dece od nasilja u porodici. U nju su uključeni: Centar za socijalni rad Novi Sad, Policijska uprava Novi Sad, Osnovni sud u Novom Sadu, Viši sud u Novom Sadu, Apelacioni sud u Novom Sadu, Prekršajni sud u Novom Sadu, Dom zdravlja Novi Sad, Socijalna služba institute za psihijatriju u Novom Sadu, SOS ženski centar Novi Sad, Predškolska ustanova "Radosno detinjstvo" Novi Sad, Gimnazija "Jovan Jovanović Zmaj", Medicinska škola "7. April" i Osnovna škola "Svetozar Marković Toza". Ovim dokumentom je predviđen način učešća svake članice mreže u procesu zaštite dece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. U protokolu su navedene i glavne aktivnosti koordinativnog tela. Ova mreža je i dalje aktuelna, iako nema mnogo informacija o njenim konkretnim aktivnostima. Informator o uslugama ove mreže je podržala Gradska uprava za dečiju i socijalnu zaštitu, Novi Sad sredstvima Regije Emilia Romagna iz Italije a nosilac je Centar za socijalni rad - Savetovalište za porodicu. Svrha informatora je informisanje o postojećim uslugama za zaštitu žena i dece od nasilja u porodici u institucijama i NVO u

Gradu Novom Sadu, efikasnije prepoznavanje potreba za konkretnom uslugom od strane korisnika i dostupnost aktuelnih informacija o mogućim oblicima zaštite od nasilja u institucijama i NVO. U priručniku su navedeni i relevantni članovi iz porodičnog zakona kojim se predviđa zaštita žena i dece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, relevantne institucije i NVO kojima se žrtve mogu obratiti sa kontakt telefonima, radnim vremenom, objašnjene su procedure zaštite, navedene su vrste usluga i kome su namenjene.

Iako nema Strategiju socijalne zaštite, Grad Novi Sad svake godine usvaja **Program unapređenja socijalne zaštite** koji objavljuje u Službenom listu. Osnovni ciljevi Programa unapređenja socijalne zaštite Grada Novog Sada u 2013. godini su: razvoj usluga koje podržavaju život u prirodnoj porodici, razvoj usluga podrške za samostalan život i podsticanje socijalne uključenosti, razvoj usluga podrške za zaštitu žena i dece od zlostavljanja, zanemarivanja i trgovine ljudima.

Jačanje profesionalnih kapaciteta zaposlenih u socijalnoj zaštiti, razvoj programa koji preveniraju nastanak antisocijalnog ponašanja, poboljšanje informisanja građana o različitim programima i uslugama socijalne zaštite, razvoj posebnih programa pomoći, podrške i zbrinjavanja korisnika socijalne zaštite. U Službenom listu Grada Novog Sada br 8, od 21.02.2013. navode se konkretni programi i nosioci, sa iznosima koji su izdvojeni za realizaciju. Sredstva za finansiranje pojedinačnih programa iz tačke IV. Ovog Programa planirana su Odlukom o budžetu Grada Novog Sada za 2013. godinu ("Službeni list Grada Novog Sada", broj 55 /12) u okviru razdela 15. glave 15.01. Gradska uprava za socijalnu i dečiju zaštitu, u funkciji 090 - socijalna zaštita neklasifikovana na drugom mestu, pozicija budžeta 401, ekonomska klasifikacija 463 Transferi ostalim nivoima vlasti¹, izvor finansiranja 01, i na poziciji 401.01.09. Program unapređenja socijalne zaštite, Finansijskog plana prihoda i primanja i rashoda i izdataka Gradske uprave za socijalnu i dečiju zaštitu za 2013. godinu, u iznosu od 29.000.000,00 dinara.

U Novom Sadu socijalnom zaštitom se bavi Gradska uprava za dečju i socijalnu zaštitu kojom upravlja Načelnik, a u Gradskom veću jedan član je takođe zadužen za dečju i socijalnu zaštitu. Grad Novi Sad nema savet koji se bavi pitanjima socijalne zaštite. Najbliže socijalnoj politici i socijalnoj zaštiti bilo bi radno telo Skupštine grada pod nazivom Savet za osobe sa posebnim potrebama koje je 2012. godine usvojilo gradsku Strategiju pristupačnosti. Ova strategija je pored Lokalnog akcionog plana za mlade jedini strateški dokument koji na određeni način tetira neke od ranjivih grupa. Grad Novi Sad ima usvojenu

Odluku o socijalnoj zaštiti koja je vrlo široka, i generalno, predviđa izdvajanje značajnih sredstva za socijalnu zaštitu, iako nisu dovoljno transparentna. U ovoj odluci se prepoznaju deca sa potrebom za stalnim i privremenim smeštajem u ustanovu, tj. hraniteljsku porodicu, hranitelji, kao i deca ugrožena porodičnim nasiljem. Za ove socijalne grupe predviđeni su različiti vidovi podrške: smeštaj u prihvatilište i prihvatnu stanicu, usluge koje podržavaju boravak korisnika u porodici i neposrednom okruženju, druge vrste podrške

¹ Sva sredstva su izdvojena za ustanove iz javnog sektora.

neophodne za aktivno učešće korisnika u društvu, kao što su usluga svratišta, radni centri i dr.

Radna grupa koja je 2008 godine radila na izradi Strategije razvoja socijalne zaštite više ne postoji, a sama strategija nikad nije formalno usvojena od strane Grada.

VLASOTINCE

Opština Vlasotince nalazi se u Jablaničkoj oblasti na jugoistoku Srbije, na teritoriji veličine 308 km², između opština Leskovac, Gadžin Han, Babušnica i Crna Trava. U 48 naselja živi 30 388 stanovnika (2 974 manje nego po popisu iz 2002.). Od toga su 5 544 deca uzrasta 0-17 godina, što iznosi 18%.

Opština Vlasotince ima usvojene sledeće dokumente koji su od značaja za razvoj socijalne zaštite i bili su predmet ove analize:

- Strategija razvoja integralne socijalne zaštite u Opštini Vlasotnice i Crna Trava 2010-2015. godine
- Odluke o pravima i uslugama u socijalnoj zaštiti opštine Vlasotince
- Strateški plan razvoja opštine Vlasotince 2012-2016. godine, sa akcionim planom

U opštini Vlasotince kao postojeće usluge socijalne zaštite vezane za decu navode se:

- Savetovalište: prepoznavanje zlostavljanja, zanemarivanja i stepena rizika i potrebe urgentne zaštite dece, SOS telefon
- Dnevni boravak: za decu sa smetnjama u razvoju
- Stanovanje uz podršku: privremeno socijalno stanovanje
- Pomoć u kući
- Klubovi
- Prihvatališta
- Predah smeštaj

Ciljna grupa koja je najviše pokrivena uslugama su deca sa smetnjama u razvoju, a ciljna grupa najmanje pokrivena uslugama su mlađi sa rizikom u ponašanju.

1. **Strategija razvoja integralne socijalne zaštite** u Opštini Vlasotnice i opštini Crna Trava predstavlja petogodišnji plan razvoja usluga socijalne zaštite u periodu od 2010. do 2015. godine.

Specifični zadaci iz Strategije razvoja integralne socijalne zaštite vezani za grupu **deca i mlađi sa poremećajima u društvenom ponašanju** su:

- Tokom 2011. godine izraditi program informativnih i edukativnih aktivnosti za decu i mlađe i stručna lica za rad sa mlađima
- Do kraja 2011. godine оформити Dnevni boravak za decu i mlađe sa poremećajem u društvenom ponašanju sa teritorije opštine za dvadesetoro dece i SOS telefon za decu i mlađe
- Do kraja 2012. godine otvoriti prihvatnu stanicu za decu i mlađe žrtve nasilja na međuopštinskom nivou

U okviru grupe **disfunkcionalna porodica** koji se odnose na usluge vezane za decu izdvajaju se sledeći zadaci:

- Do kraja 2013. godine otvoriti Savetovalište za brak i porodicu koje će pružiti usluge socijalne i pravne zaštite i savetodavno-terapijskog rada

- Do kraja 2012. godine osnovati mobilni tim za prevenciju nasilja u porodici i otvoriti prihvatnu stanicu za žrtve nasilja kao uslugu na međuopštinskom nivou
- Izraditi program pružanja psiho-socijalne podrške i pomoći za žrtve nasilja kroz grupne aktivnosti za deset korisnika do kraja 2013. godine

Strategija razvoja integralne socijalne zaštite navode i sledeće:

- programi razvijanja socijalnih veština mladih,
- stanovanje uz podršku za mlađe koji izlaze iz sistema socijalne zaštite,
- program za socijalno depriviranu decu.

2. Na osnovu **Odluke o pravima i uslugama u socijalnoj zaštiti opštine Vlasotince**, usluge utvrđene ovom odlukom, koje se odnose na decu su:

- Dnevni boravak za decu i mlađe sa smetnjama u razvoju
- Dnevni boravak za decu sa problemima u ponašanju
- Predah smeštaj za decu i mlađe sa smetnjama u razvoju
- Usluge centra za decu i omladinu
- Pomoć i nega u kući za decu sa smetnjama u razvoju
- Socijalno stanovanje u zaštićenim uslovima

Strateškim planom planom opštine Vlasotince 2012-2016. opština je predvidela unapređenje usluge dnevnog boravka za decu do kraja 2014. (proširenje kapaciteta - igraonica, sala za napredne programe), i uspostavljanje usluge stanovanja uz podršku za mlađe koji izlaze iz sistema socijalne zaštite do kraja 2015.

Opština Vlasotince ima usvojenu važeću Strategiju razvoja integralne socijalne zaštite u Opštini Vlasotince i Crna Trava 2010-2015. godine i Odluku o pravima i uslugama u socijalnoj zaštiti opštine Vlasotince.

U lokalnoj samoupravi ne postoji posebno odeljenje koje se bavi isključivo socijalnom zaštitom, ali postoji osoba u opštini koja je zadužena za društvene delatnosti.

PEĆINCI

Opština u Sremskoj oblasti Vojvodine (između opština Ruma, Stara Pazova, Vladimirci i beogradskih opština Zemun, Surčin i Obrenovac), na 489 km² broji 15 naselja i 21 437 stanovnika što predstavlja neznatno smanjenje u odnosu na 2002. godinu. Deca (0-17 godina) učestvuju u ovom broju sa 21%.

1. U okviru **Strateškog plana** za razvoj usluga socijalne zaštite 2008 – 2012. kao jedan od strateških prioriteta identifikovana je zaštita dece i mlađih. U analizi stanja navode se kao **prioritetni problemi koji su identifikovani od strane radne grupe za decu i mlađe opštine Pećinci**²: nedovoljan preventivan rad radi sprečavanja nasilja u porodici i u vršnjačkim grupama, nedovoljno sistematsko uključivanje dece u sportske aktivnosti radi suzbijanja agresije, nedovoljna uključenost dece iz ugroženih porodica u sistem školstva i napuštanje školovanja, kao i nedovoljan preventivni program rada sa decom iz rizičnih porodica i decom i omladinom sa poremećajem u ponašanju (hiperaktivnost, agresija u

² Ova radna grupa je funkcionsala u sastavu tela koje je radilo na izradi Strateškog plana za razvoj usluga socijalne zaštite 2008 – 2012

odnosu na ostalu decu...). Takođe, u strateškom planu date su poželjne **strateške intervencije** u odnosu na navedene probleme i to:

- Blagovremeno otkrivanje osjetljivih rizičnih grupa dece i uključivanje u sistem socijalne zaštite;
- Obezbediti bolju saradnju svih institucija na lokalnom nivou koje se bave decom i omladinom (škole, predškolska ustanova, centar za socijalni rad, Dom zdravlja, lokalna samouprava);
- Osmisliti kvalitetne, pristupačne aktivnosti za angažovanje dece u slobodnom vremenu.

Strateški ciljevi vezani za decu i mlade navedeni u dokumentu su: Poboljšanje kvaliteta života dece i mlađih u Opštini Pećinci kroz stvaranje uslova za kvalitetno korišćenje slobodnog vremena dece i mlađih i smanjenje obima rizičnog ponašanja dece i mlađih.

U akcionom planu date su i neke konkretnе aktivnosti za dostizanje navedenih ciljeva: pokretanje kluba za mlađe, održavanje edukativnih radionica... Kao odgovorni pružaoci usluga prepoznati su Centar za socijalni rad i škole, tj. obrazovni sistem.

U Pećincima se socijalnom zaštitom bavi odeljenje za društvene delatnosti, a ukupno četiri osobe zaposlene u opštini bave se pitanjima socijalne zaštite: poverenik za izbeglice, 1 zaposleni na stručno operativnim poslovima u društvenim delatnostima i boračko-invalidskoj zaštiti, 1 zaposleni na stručno tehničkim poslovima za društvenu brigu o deci i porodici, i 1 osoba na stručno tehničkim poslovima za boračko-invalidsku zaštitu. Pored njih, na čelu odeljenja za društvene delatnosti je jedna osoba kao načelnica. Načelnica je kao predstavnica opštine učestvovala na seminaru "Novine u pružanju socijalnih usluga i uloga lokalne samouprave u odnosu na novi zakon o socijalnoj zaštiti", jedna osoba je učestvovala na obuci o vršnjačkom nasilju i navedeno je da su predstavnici opštine bili na još nekolicini obuka koje ne mogu precizno da imenuju. Opština je imala Strateški plan za razvoj usluga socijalne zaštite koji je istekao 2012. godine. U ovom planu kao jedan od strateških prioriteta identifikovana je zaštita dece i mlađih. Opština ima usvojenu Odluku o socijalnoj zaštiti.

World Vision

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA

O KAPACITETIMA JEDINICA LOKALNIH SAMOUPRAVA

Analiza prikupljenih podataka ukazuje da u svim lokalnim samoupravama rade zaposleni koji su prema sistematizaciji i opisu posla u većoj ili manjoj meri zaduženi za sistem socijalne zaštite na lokalnom nivou. Uglavnom su to zaposleni u odeljenjima /odsecima/ službama za društvene delatnosti i društvenu brigu o deci i članovi opštinskih veća zaduženi za oblast socijalne zaštite/politike.

Teško je dati uopštene zaključke o tome kakvi su kapaciteti lokalnih samouprava za planiranje, praćenje i razvoj socijalnih usluga. Situacija se razlikuje od opštine do opštine i zavisi od mnogo različitih faktora (broja i obučenosti zaposlenih, političke volje, visine sredstava koja se izdvajaju za socijalnu zaštitu, uticaja donatora), počevši od onih na individualnom planu samih zaposlenih (činjenica je, a to potvrđuju i rezultati istraživanja, da su zaposleni iz opštinskih uprava imali priliku da prisustvuju različitim obukama), pa do opšte senzibilisanosti predstavnika opštinske uprave za probleme u sferi same socijalne zaštite u okvirima šire društvenih delatnosti, koje obuhvataju pored socijalne zaštite i društvenu brigu o deci, obrazovanje itd a kojima se zaposleni u društvenim delatnostima takođe bave. Na pr u manjim opštinama kao što je Vlasotince, ne postoji posebno odeljenje koje bi se bavilo pitanjima socijalne i dečje zaštite, već je samo jedna osoba u okviru društvenih delatnosti zadužena za ovu oblast. U opštinama koje su razvijale usluge uz pomoć donatorskih sredstava (u slučaju ovog istraživanja to su sve obuhvaćene opštine) pretpostavlja se da su donatorska sredstva doprinela jačanju kapaciteta lokalne administracije, ali je isto tako očigledno da taj faktor nije dovoljan da bi opštine nastavile bilo da finansiraju bilo da prate pružanje usluge. U svim opštinama postoje strateška dokumenta ali nije jasan način monitoringa, odnosno pre se može reći da monitoring nije ni prisutan, niti, posledično, i stepen ostvarenosti strateških ciljeva i mera.

Centar za socijalni rad ima važnu ulogu u ispitivanju potreba, planiranju i iniciranju nedostajućih usluga i lokalne samouprave se u velikoj meri i oslanjaju na centre, što je pokazalo ovo istraživanje. To znači da kvalitet saradnje predstavnika lokalne samouprave sa centrom za socijalni rad može da utiče na proaktivno ponašanje lokalne samouprave u rešavanju problema u oblasti socijalne zaštite.

2.2. Obezbeđenje usluga i procedure izbora pružalaca usluga

Donošenjem Odluka o socijalnoj zaštiti lokalne samouprave su definisale svoje obaveze u pogledu ispunjavanja svojih nadležnosti u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti. Prema ovom Zakonu, usluge socijalne zaštite za kojima postoji potreba, a ne mogu ih obezbediti u potrebnom obimu ustanove socijalne zaštite, nabavljaju se od pružaoca usluga socijalne zaštite koji je za to licenciran, kroz postupak javne nabavke.

U istraživanjem obuhvaćenom periodu od 2011. do 2013. godine, opština **Čoka** je u skladu sa Zakonom, putem javnog konkursa vršila odabir pružalaca usluga - za uslugu dnevног boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju (što je bila jedna od projektnih obaveza prema donatoru), ali i za uslugu pomoći u kući za starije korisnike, koja se aktuelno takođe pruža u ovoj opštini. Međutim, u oba slučaja se po raspisanom konkursu javio samo po jedan potencijalni pružalac, što je rezultat nerazvijenosti udruženja i organizacija koje bi mogle da budu potencijalni pružaoci u ovoj opštini. Izuzetak je samo lokalno Udruženje žena, koje je u jednom periodu bilo pružalac usluge pomoći u kući za stare.

U 2011. godini opština **Žitište** je raspisala javni konkurs za izbor pružaoca usluge pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju i tada je izabran Centar za socijalni rad Žitište, kao jedini učesnik na konkursu. Na pitanje koje institucije i organizacije lokalna samouprava prepoznaje kao pružaoca ili potencijalnog pružaoca usluge socijalne zaštite za decu jedino je naveden Centar za socijalni rad.

Opština **Gornji Milanovac** je u identičnoj situaciji kao i opština Čoka, u 2011. godini raspisala javni poziv za pružaoca usluge pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju u okviru istog projekta koji finansira Evropska unija – za podršku razvoju usluga na lokalnom nivou za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice. Po raspisanom pozivu, Centar za socijalni rad je odabran kao pružalac usluge, kao jedini prijavljeni i kao jedini u tom momentu kompetentan akter koji može da odgovori na zahteve konkursa i pružanja usluge. Naime, Udruženje roditelja dece sa smetnjama u razvoju i Volonterski centar koji sada funkcionišu, su te 2011. godine tek bili osnovani i započinjali sa radom.

U opštini **Rekovac** u okviru istog projekta koji finansira Evropska unija, po raspisanom konkursu za pružaoca usluge, za pružanje usluge pomoći u kući deci sa smetnjama u razvoju odabran je Crveni krst opštine Rekovac.

Grad **Užice** je takođe u 2011. godini u okviru projekta „Hajde da rastemo zajedno“ raspisao javni konkurs za izbor pružaoca usluga i tada je konkurisalo Udruženje invalida cerebralne i dečije paralize Užice. Lokalna samouprava u upitniku navodi da se osim ustanova socijalne zaštite, Centra za socijalni rad "Užice" i Dom za decu i omladinu "Petar Radovanović" Užice, kao pružaoci određenih vrsta usluga socijalne zaštite mogu eventualno pojaviti i Udruženje invalida cerebralne i dečije paralize Užice i Udruženje distrofičara Zlatiborskog okruga Užice.

Topola - u 2011. i 2012. godini lokalna samouprava je raspisivala javni konkurs za izbor pružaoca usluga, ali ne i u 2013. godini. NVO volonterski centar „Koraci“ Topola je izabran kao pružalac usluge putem javnog poziva za uslugu Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice i usluga je uspostavljena Odlukom o socijalnoj zaštiti, a finansira se iz EU IPA Socijalna inkluzija 2008. Projektnih sredstava i budžeta LS. Lokalna zajednica prepoznaće kao potencijalne pružaoce usluga, Centar za socijalni rad "Sava Ilić" Aranđelovac - Odeljenje u Topoli i NVO "Volonterski centar Koraci" Topola.

Prokuplje - tokom realizacije programa IPA Socijalna inkluzija 2009. godine, a u okviru projekta „Dobar dan komšija“ Opština Prokuplje je raspisala javni poziv za odabir pružaoca usluge Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju. Odabrana je NVO „EHO“ kao pružalac usluge. Usluga je uspostavljena i finansirana je iz projekta. Sada je održivost usluge dovedena u pitanje, jer sad je usluga dovedena u pitanje, jer je Lokalna samouprava ne daje garanciju da će nastaviti finansiranje, nema volje za to – prema mišljenju učesnice koja predstavlja EHO na focus grupi. Godišnje je 4.000.000 dinara budžet te usluge, ali uvek je nešto drugo preče, 20tak dece najugroženije je uključeno u pružanje usluge. Sredstva su izdvojena, ali je upitno da li će se u te svrhe na kraju i potrošiti.

Piro - Opština realizuje javne pozive za odabir pružaoca usluga od 2010. godine. Kroz javni konkurs su se do sada iz opštinskog budžeta ili kroz lokalne projekte udruženja finansirale sledeće usluge: dnevni boravak za decu sa smetnjama, pomoc u kući za decu sa smetnjama, usluga Predah za decu sa smetnjama i njihove porodice, zaštićeno stanovanje za mlade koji napustaju ustanove socijalne zaštite i hraniteljske porodice. Kao pružaoci usluga koji su dobili sredstva javnim pozivom pojavljuju se pored CSR, Udruženje Pirgos, Društvo za pomoć MNRL. Ostali akteri dobijaju sredstva kroz liniju 481 za projekte NVO. Sve usluge koje lokalna samouprava finansira uspostavljene su Odlukom o socijalnoj zaštiti. Centar za socijalni rad Pirot pruža uslugu stanovanje uz podršku od 2011. godine.

Aleksinac – Udruženje „Imam pravo“ Aleksinac, od 2011. godine ima Program podrške deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama koji predstavlja pružanje informativnih, edukativnih, svetodavnih, direktnih i neposrednih mera i aktivnosti podsticanja, podrške i osnaživanja porodicama. Program se finansira kroz razne projekte iz MINRZS, Sektora za zaštitu osoba sa invaliditetom. Centar za socijalni rad pruža uslugu „Dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju“, postoji zatim usluga Mala domska zajednica u Ustanovi „Hristina Markišić“ a takođe Organizacije gluvih i nagluvih pruža niz aktivnosti svojim članovima. Društvo za pomoć MNRO pruža usluge od 2002. godine, kao dnevne aktivnosti za ovu ciljnu grupu, a od 2008. ralizuje se i usluga Dnevnog boravka za decu i odrasle sa smetnjama u razvoju.

Novi Sad – Neke aktivnosti, uglavnom ustanova iz javnog sektora finansiraju se kontinuirano iz godišnjeg Programa unapređenja socijalne zaštite koji usvaja Skupština. Gradska uprava finansira druge programe, iz budžeta za socijalnu zaštitu, pod stavkom *Programi kojima se obezbeđuju posebni oblici socijalne zaštite koji su od interesa za Grad i*

to su uglavnom aktivnosti nevladinih organizacija. Grad Novi Sad je od 2013 godine u konkursu za finansiranje ovih programa uključio i Program za eksterni monitoring i evaluaciju. Rezultati ovih konkursa se uglavnom ne objavljuju na veb sajtu Grada, iako se detaljnijom pretragom na veb sajtu Skupštine grada mogu pročitati u Službenom listu koji se redovno postavlja na veb sajt. Osim toga, predstavnici civilnog sektora tvrde da Grad ne objavljuje konkurs za raspodelu sredstava iz ove budžetske stavke, iako LS tvrdi da se svake godine raspisuje. Usluge za decu i projekti koje Gradska uprava za dečju i socijalnu zaštitu finansira su Rana intervencija, Dnevni boravak, Predah i Servis za samozastupanje (ŠOSO "Milan Petrović"), Prihvatalište sa prihvatnom stanicom za decu, Dnevni boravak za decu sa poremećajem u ponašanju, Sigurna dečja kuca (Centar za socijalni rad), Svrtište (Ekumenska humanitarna organizacija). Kao što je već napomenuto, nisu sve usluge kontinuirano finansirane; osim ŠOSO "Milan Petrović", Centra za socijalni rad, doma Veternik i drugih javnih ustanova, drugi programi se finansiraju projektno. Usluga Dnevnog boravka se finansira od 1990.godine, Rana intervencija od 2005, Predah od 2010, Sigurna dečja kuća od 2011, Servis za samozastupanje od 2007. godine. Ove usluge se finansiraju u punom iznosu. Usluga Svrtište na primer, čiji je nosilac nevladina organizacija, finansira se od 2011. godine, i tu Grad učestvuje sa 10% ukupnog godišnjeg budžeta usluge.

Vlasotince izdvaja značajan procenat sredstava iz lokalnog budžeta za usluge socijalne zaštite (prema Odluci o budžetu za 2013. godinu, 5%, u 2012. je to bilo 3,2 %). Iako se za usluge tokom poslednje dve godine raspisuje javni poziv, pružalac svih usluga za decu u opštini je usključivo Centar za socijalni rad, kroz Organizacionu jedinicu Centar za decu i omladinu formiranu i opremljenu uz pomoć donatorskih sredstava. Od 2008. godine opština finansira Dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju, od 2011. godine Pomoć u kući za decu i mlade sa smetnjama u razvoju, a od 2012. godine i Predah za decu i mlade sa smetnjama u razvoju. Pored ovih usluga, u okviru Centra za decu i omladinu pružaju se i usluge Kluba za decu i mlade iz hraniteljskih porodica i Savetovalište za decu i mlade sa poremećajem u ponašanju koje se ne finansira posebno iz opštinskih ili nekih drugih sredstava. Osim CSR, na konkursu za usluge za decu nije se javljala nijedna druga organizacija, iako je lokalna samouprava u 2012. godini slala poziv još jednoj organizaciji koja nije odgovorila na poziv.

Pećinci – Prema rečima predstavnika LS, opština Pećinci u 2013. izdvaja za socijalnu zaštitu 5% opštinskog budžeta. Ova opština je jedina imala jasne pokazatelje izdvajanja za socijalnu zaštitu. U ovoj opštini uslugu za decu pruža Centar za socijalni rad. Pored centra i gradska organizacija Crvenog krsta se bavi socijalnom zaštitom na različite načine i podržana je od strane lokalne samouprave. Crveni krst je 7 godina bio pružalac usluge Klub za decu sa problemima u ponašanju, sve do 2011 kada je zbog određenih problema koje je opštinski budžet imao, usluga prekinuta. Lokalna samouprava je tokom 2011. godine i 2012. godine objavljivala javni poziv za pružaoca usluga, dok 2013. godine nije, u toku je bio klasterski projekat u okviru kojeg se uspostavljala i razvijala usluga Dnevni boravak za

decu i mlađe sa smetnjama u razvoju³. Opština Pećinci je realizovala i projekat „Izrada socijalne karte za osobe sa posebnim potrebama na teritoriji opštine Pećinci“ koji je završne ove, 2013. godine, u okviru kojeg je Centar za socijalni rad Pećinci izvršio mapiranje korisnika na terenu tako da opština sad ima podatke o svoj deci sa smetnjama u razvoju koja žive na teritoriji opštine.

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA O MEHANIZMIMA LOKALNIH SAMOUPRAVA ZA OBEZBEĐENJE USLUGA U NJIHOVOJ NADLEŽNOSTI

Iako je obezbeđenje socijalnih usluga kroz postupak javne nabavke novina, koja je predviđena Zakonom o socijalnoj zaštiti, na osnovu rezultata u ovom istraživanju možemo da zaključimo da jedinice lokalnih samouprava uglavnom koriste ovaj način u odabiru pružalaca usluga. Dakle, raspisivanje konkursa jesta bila obaveza za lokalne samouprave u okviru projekta koji je podržala Evropska unija, ali istraživanje pokazuje da se na ovaj način usluge obezbeđuju i nezavisno od projektnih obaveza, odnosno i za druge usluge.

Međutim, iako je transparentnost postupka odabira pružalaca usluga na ovaj način ostvarena, istovremeno pluralizam pružalaca usluga kao jedan od reformskih zahteva je nešto što u mnogim opštinama realno teško može da bude ostvarivo. Ovo je pre svega posledica nedovoljno razvijenog ili u nekim opštinama potpuno nerazvijenog neprofitnog sektora, koji bi trebalo da bude alternativa centrima za socijalni rad koji su i dalje najprisutniji u pružanju usluga na lokalnom nivou. Pod ovakvim okolnostima, u opštinama u kojima je neprofitni sektor nerazvijen, preostaje da se koriste raspoloživi resursi ali istovremeno da se radi na izgradnji novih kapaciteta u drugim sektorima osim javnog.

Pored toga, u nekim opštinama je evidentno da i pored prisutnih organizacija civilnog društva sa dovoljno kapaciteta, lokalna samouprava ipak daje prednost javnim ustanovama-centrima za socijalni rad i ustanovama za smeštaj na različite načine, na pr finansira iste usluge sa mnogo više sredstava pružaocima iz javnog sektora.

Primer za to bi bila opština Pećinci koja je usled, po rečima predstavnika oštine, blokade dela računa prestala da finansira uslugu kluba (koju je pružao CK) koju je koristilo oko 200 dece, da bi vrlo brzo nakon toga uspostavila uslugu dnevног boravka za 20 puta manje korisnika, koju pruža CSR. Takođe, u opštini Prokuplje se izdvajaju ogromna sredstva za uslugu dnevног boravka koju pruža CSR za veoma mali broj dece u odnosu na broj dece koju obuhvata nevladina organizacija za deset puta manje sredstava. U Novom Sadu se usluga svratišta za decu ulice finansira sa svega 10% učešća u ukupnim troškovima iako prema rečima predstavnice organizacije preko 200 dece godišnje prođe kroz svratište, dok se ogromna sredstva izdvajaju za pružaoce iz javnog sektora-CSR, ŠOSO "Milan Petrović", Dom Veternik, SOS Dečje selo i te aktivnosti i usluge se finansiraju u 100% iznosima. Uzroke verovatno treba tražiti u prethodnom iskustvu saradnje ili nesaradnje, senzibilisanosti predstavnika lokalne vlasti, veštinama nevladinskih organizacija da se nametnu kao pružaoci ili pak nekim drugim okolnostima.

³ Tačan naziv usluge u opštinskoj odluci je "Dnevni boravak za mlade sa smetnjama u razvoju", a među korisnicima su i deca i mlađi

2.3. Usluge socijalne zaštite za decu koje se realizuju u 2013. godini

Prikupljanjem podataka putem upitnika i fokus grupa dobijeni su sledeći rezultati o vrsti usluga koje su namenjene deci kao i o pružaocima usluga i izvorima finansiranja.

Opština	Usluga	Pružalac	Izvor finansiranja
ČOKA	Dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju	Centar za socijalni rad	Sredstva iz projekta koji finansira Evropska unija, Participativno budžet opštine
ŽITIŠTE	Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice	Centar za socijalni rad	Sredstva iz projekta koji finansira Evropska unija, Participativno budžet opštine
GORNJI MILANOVAC	Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice	Centar za socijalni rad	Sredstva iz projekta koji finansira Evropska unija, Participativno budžet opštine
REKOVAC	Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice	Crveni krst Rekovac	Sredstva iz projekta koji finansira Evropska unija, Participativno budžet opštine
UŽICE	Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice	Centar za socijalni rad „Užice“	Sredstva iz projekta koji finansira Evropska unija, Participativno budžet opštine
	Dnevni boravak	Dom za decu i omladinu "Petar Radovanović" Užice	Budžet grada Užica
	Usluga prilagođenog prevoza za korisnike Dnevnog boravka	Udruženje invalida cerebralne i dečije paralize Užice	Projekat "Hajde da rastemo zajedno" koji finansira EU u Srbiji i budžet grada
	Stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju	Centar za socijalni rad „Užice“	Budžet grada Užica
TOPOLA	Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice	Volonterski centar „Koraci“ Topola	Sredstva iz projekta koji finansira Evropska unija, Participativno budžet opštine
PROKUPLJE	Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice	NVO „EHO“	Sredstva iz projekta koji finansira Evropska unija, Participativno budžet opštine
PIROT		Opština Pirot	Budžet LS

	<p>Dnevni boravak za decu sa smetnjama</p> <p>Pomoć u kući za decu sa smetnjama i Usluga Predah za decu sa smetnjama i njihove porodice</p> <p>Pravo na zaštićeno stanovanje za mlađe koji napuštaju ustanove socijalne zaštite i hraniteljske porodice</p>	<p>Drustvo za pomoć MNRL</p> <p>Udruženje Pirgos</p> <p>CSR</p>	<p>Budžet LS, projekti</p> <p>Budžet LS, projekti</p> <p>Budžet LS, projekti</p>
ALEKSINAC	<p>Program podrške deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama</p> <p>Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju, Pomoć u kući</p> <p>Predškolsko vaspitanje i delatnost dnevne brige o deci</p> <p>Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju</p>	<p>Udruženje „Imam pravo“ Aleksinac</p> <p>Društvo za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim licima- Aleksinac</p> <p>PU „Lane“ Aleksinac</p> <p>CSR</p>	<p>Projekat, MINRZS, Sektor za zaštitu osoba sa invaliditetom</p> <p>Projekat,dotacije opštine Republika, opština, sopstveni prihodi, donacije, projekat</p> <p>Budžet LS</p>
NOVI SAD	<p>Dnevni boravak za osobe sa invaliditetom</p> <p>Rana intervencija</p> <p>Predah za decu i mlađe sa smetnjama u razvoju</p> <p>Servis za samozastupanje</p> <p>Dnevni boravak za decu i mlađe sa poremećajem u ponašanju</p> <p>Prihvatište sa prihvatom stanicom</p>	<p>ŠOSO "Milan Petrović"</p> <p>ŠOSO "Milan Petrović"</p> <p>ŠOSO "Milan Petrović"</p> <p>ŠOSO "Milan Petrović"</p> <p>Centar za socijalni rad</p> <p>Centar za socijalni rad</p>	<p>U potpunosti iz budžeta grada</p>

	<p>„Sigurna kuća“</p> <p>Svratište</p> <p>Dečji centar</p> <p>SOS za žene i decu žrtve nasilja</p>	<p>Ekumenska humanitarna organizacija</p> <p>Novosadski humanitarni centar</p> <p>SOS ženski centar</p>	<p>U 2013: Međunarodni projekti 86%, 4% iz lokalne zajednice (donacije kompanija, javne akcije i sl), i 10% budžet Grada Novog Sada</p> <p>Volonterski rad, donacije građana, Erste banka</p> <p>Različiti donatori iz privatnog sektora, međunarodne organizacije, Grad Novi Sad</p>
VLASOTINCE	<p>Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju</p> <p>Pomoć u kući za decu i mlade sa smetnjama u razvoju</p> <p>Predah smeštaj za decu i mlade sa smetnjama u razvoju</p> <p>Klub za decu i mlade iz hraniteljskih porodica i Savetovalište za decu i mlade sa problemima u ponašanju</p>	<p>Centar za socijalni rad, Organizaciona jedinica za decu i omladinu</p> <p>Centar za socijalni rad, Organizaciona jedinica za decu i omladinu</p> <p>Centar za socijalni rad, Organizaciona jedinica za decu i omladinu</p>	<p>Pokrenut 2007 sredstvima DFID i norveške Vlade, LS nastavila u potpunosti da finansira</p> <p>Do 2013. iz projekta finansiranog od strane IPA Socijalna inkluzija 2008 i delimično budžeta opštine, od 2013. u potpunosti iz budžeta opštine</p> <p>Rade volonterski, opština ne izdvaja posebna sredstva za ovu namenu, koriste materijalne resurse drugih usluga a prostor OJ za decu i omladinu</p>
PEĆINCI	Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju	Centar za socijalni rad	Do polovine 2013. iz projekta finansiranog od strane IPA socijalna inkluzija 2008 i delimično budžeta opštine, od polovine 2013. u potpunosti iz budžeta opštine

Čoka

Usluga Klub za decu i mlađe sa problemima u ponašanju se u opštini Čoka pružala tokom 2012. godine i finansirala se kao projektna aktivnost sredstvima Pokrajinskog sekretarijata za zdravstvo, socijalnu politiku i demografiju. Pozitivni efekti ove usluge ukazuju na dalju potrebu za njenim nastavkom.

U opštini **Gornji Milanovac** pored usluge pomoći u kući koja se pruža, značajno je pomenuti da je u planu i razvoj dnevnog boravka za decu sa smetnjama u razvoju. Trenutno, Volonterski centar i Udruženje roditelja dece sa smetnjama u razvoju uz podršku centra za socijalni rad i lokalne samouprave koja je za sada obezbedila prostor (u okviru predškolske ustanove), sprovode radionice jednom nedeljno sa oko 25 dece sa smetnjama u razvoju. Tokom fokus grupe, lokalna samouprava je iskazala ozbiljnu spremnost da podrži ove aktivnosti u narednom periodu, uz tendenciju da one prerastu u uslugu koja će se sprovoditi u skladu sa standardima. Kao mogući izvor finansiranja pored opštinskih budžetskih sredstava vidi se i mogućnost apliciranja u okviru projekta *Exchange 4*, kako bi se donatorskim sredstvima usluga uspostavila u infrastrukturnom smislu.

Topola

U Topoli, pored Volonterskog udruženja „Koraci“, aktivno je i udruženje za pomoć MNRO „Zagrljaj“. Kao razlog za nepostojanje potrebnih usluga - lokalna samouprava navodi nedostatak finansijskih sredstava. Preko CSR lokalna samouprava ispituje potrebe građana u opštini za uslugama socijalne zaštite i raspolaže bazom podataka o deci sa smetnjama u razvoju.

Žitište

U opštini Žitište je lokalna samouprava mapiranjem terena izvršila ispitivanje potrebe građana za uslugama socijalne zaštite. Iako je Opštinskom odlukom o socijalnoj zaštiti predviđeno veći broj usluga socijalne zaštite namenjenih deci, zbog nedostatka finansijskih sredstava trenutno se realizuje samo jedna.

Razlog za nepostojanje usluge u **Užicu** su ograničena budžetska sredstva i pitanje pružaoca usluge. Lokalna zajednica ispituje potrebe građana za uslugom kroz kontakte sa građanima i saradnju sa CSR. Postoje parcijalne baze podataka - baza podataka dece koja su prošla interesornu komisiju, baze udruženja, korisnika usluga i sl. Nisu razvijeni mehanizmi ispitivanja zadovoljstva korisnika od strane grada. Neki podaci se posredno mogu dobiti kroz izveštaje pružalaca usluga.

Prokuplje

Uslugu Pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju pruža NVO „EHO“, kao odabrani pružalac. Postoji i Dnevni centar za decu obolenih od mišićnih i neuromišićnih bolesti, kao usluga, takođe razvijena kroz projekat. Lokalna zajednica ispituje potrebe građana za uslugama kroz kontakte sa građanima ili saradnju sa CSR. Postoje neke baze podataka, ali s obzirom da udruženja i institucije imaju svoje baze podataka, sa korisnicima koji se

ponavljaju, predstavnici lokalne samouprave smatraju da te baze nisu validne te da na tome treba raditi. Lokalna samouprava ispituje potrebe građana u opštini za uslugama socijalne zaštite preko Centra za socijalni rad, Crvenog krsta i drugih ustanova koje pružaju pomoć građanima.

Pirot

U opštini Pirot uslugu Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice pruža NVO Pirgos.

Međuopštinska organizacija slepih i slabovidnih (MOSS) Pirot pruža sledeće usluge:

- iz oblasti socijalne zaštite (podrška, edukacije slepih lica i njihovih porodica, socijalna davanja, koordinacija i upućivanje korisnika na prava iz oblasti socijalne Zaštite);
- iz oblasti zdravstvene zaštite (podrška i pružanje usluga korisniku kod lekarskih i komisijskih pregleda oftamologa, saradnja sa očnim odeljenjem i dr. klinikama, koordinacija i upućivanje korisnika na prava iz oblasti zdravstvene zaštite);
- iz oblasti PIO osiguranja - podrška i pružanje usluga kod ostvarivanja prava na Tuđu negu i pomoć drugog lica (medicinska dokumentacija, pregledi...);
- pružanje usluga u obrazovanju dece oštećenog vida – inkluzivno obrazovanje, obrazovanje dece u školi za slepe "Veljko Ramadanić" u Beogradu (saradnja sa školom, sa porodicom, nabavka specijalnih pomagala neophodnih za učenje: tablice za Brajevo pismo, Brajeve pisaće mašine, udžbeniici i dr.). Udruženje za pomoć MNRL Pirot pruža uslugu Dnevni boravak za decu i omladinu ometenu u razvoju, od 2008 godine kontinuirano do danas. Još 2003. godine, kroz projekat je ova usluga pilotirana. Korisnička grupa su deca i omladina ometena u razvoju stepena umerene i teže retardacije, kao i ona sa kombinovanim smetnjama. Kapacitet Dnevnog boravka je 10 – 15 korisnika, ali uslugu stalno koristi 19 korisnika iz gradske i 2 korisnika iz seoske sredine. Lista čekanja ne postoji.

CSR Pirot pruža uslugu Stanovanje uz podršku. Kapacitet usluge je 3 korisnika, a u 2013. godini koristi je samo 1 korisnik. Lista čekanja ne postoji, a opština od 2011. izdvaja po 150.000,00 dinara odnosno svake godine istu sumu. Na usluzi je angažovano 3 osobe. Naša je procena da je ova usluga nepotrebna za opštinu i da ne bi bilo loše da je pružaju regionalno.

Aleksinac

U Opštini Aleksinac, Udruženje „Imam pravo“ Aleksinac realizuje Program podrške deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama. Ciljna grupa su deca sa smetnjama u razvoju i porodice dece sa smetnjama u razvoju. Radom stručnog tima (psihologa, specijalnog pedagoga) i edukatora sa decom u kućnim uslovima, uz aktivno učešće porodice pruža se direktna i neposredna podrška porodici i sprečava smeštaj člana porodice na bilo kom uzrastu u ustanove socijalne zaštite. Kapacitet usluge je 30 mesta i kontinuirano od 2011. godine uslugu koristi 30 korisnika, od kojih je u 2013. godini, čak 22 iz seoske sredine. U opštini usluga Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju pruža Centar za socijalni rad, a kapacitet usluge je 15 dece. Ovom uslugom obuhvaćena je odlično opremljena fizička ambulanta, prevoz dece i jedan obrok.

Novi Sad

ŠOSO "Milan Petrović" pruža sledeće usluge:

- *Dnevni boravak* namenjen je osobama sa intelektualnom ometenošću, višestrukom ometenošću, autizmom i telesnim invaliditetom do 26 godina. Među njima su i deca, ali ne mlađeg uzrasta, već uglavnom stariji od 15 godina. Aktivnosti Dnevnog boravka su razvijanje i očuvanje potencijala korisnika, organizovanje i realizacija radno okupacionih i edukativnih aktivnosti, organizovanje slobodnog vremena i kulturno zabavnih aktivnosti i učestvovanje korisnika u aktivnostima društvene zajednice, kao i razvijanje veština komunikacije, samozastupanja, samozaštite i veština i znanja potrebnih za život u zajednici.
- *Rana intervencija* koja obuhvata decu sa smetnjama u razvoju od 0-7 godina, deca koja pripadaju rizičnim grupama od 0-7 godina, članove njihovih porodica. Usluga podrazumeva rani, kontinuirani i sveobuhvatni tretman (medicinski, psihološki, obrazovni, socijalni) usmeren na decu sa smetnjama u razvoju ili decu koja pripadaju nekoj rizičnoj grupi i podršku njihovim porodicama. Realizuju ga zaposleni stručnjaci u ŠOSO "Milan Petrović"
- *Predah smeštaj* obuhvata decu i omladinu sa intelektualnom ometenošću, višestrukom ometenošću, senzornim smetnjama, autizmom i telesnim invaliditetom. Usluga podrazumeva kratkoročni smeštaj deteta sa smetnjama u razvoju. Usluga ima za cilj privremeni predah porodicama koje kontinuirano brinu o deci sa smetnjama u razvoju, kako bi mogli da se posvete drugim neodložnim obavezama. Porodici se na taj način pruža podrška bilo u slučaju bolesti člana koji je nosilac brige o detetu ili odsustvovanja od kuće iz drugih razloga.
- *Servis za samozastupanje* namenjen je i deci i odraslim osobama sa intelektualnom ometenošću, višestrukom ometenošću, senzornim oštećenjima i telesnim invaliditetom. Podrazumeva podsticanje korisnika da samostalno govore u svoje ime, da prave izbore i učestvuju u donošenju odluka o sebi i svom životu, upoznavanje korisnika sa njihovim pravima i načinima njihovog ostvarivanja, pravnu podršku, informisanje i osnaživanje korisnika i njihovih roditelja.

Centar za socijalni rad pruža dve usluge za decu:

- *Dnevni boravak za decu i mlade sa poremećajem u ponašanju* sprovodi Centar za socijalni rad i podrazumeva ishranu, pomoć u učenju, nabavku školske opreme i garderobe, škole u prirodi i ekskurzije, savetodavni rad sa decom i roditeljima, saradnju sa školama, upućivanje roditelja na druge oblike i prava u oblasti socijalne zaštite ili drugih sistema.
- *Prihvatalište sa prihvatnom stanicom „Sigurna kuća“* pri Centru za socijalni rad Grada Novog Sada je usluga privremenog smeštaja dece i omladine i pruža se od oktobra 2003. godine. Korisnici su deca žrtve zlostavljanja, zanemarivanja i zloupotrebe, deca žrtve trgovine ljudima, deca zatečena u skitnji i prošnji, deca bez roditeljskog staranja, maloletni učinoci krivičnog dela koji čekaju izvršenje krivične sankcije,

mladi u readmisiji. Aktivnosti koje se sprovode u okviru ove usluge su: prihvat dece i mladih, ishrana, odevanje, smeštaj, psihosocijalna podrška, posredovanje kod drugih

institucija, uključivanje u obrazovni sistem, strukturisanje slobodnog vremena: uključivanje u kreativne radionice, sportska druženja, pomoć u učenju...

Ekumenska humanitarna organizacija organizuje uslugu *Svratiste* za decu koja žive i rade na ulici. Usluga podrazumeva ishranu, mogućnost održavanja lične higijene, polovnu odeću i obuću, obezbeđivanje boravka sa strukturisanim aktivnostima, stručnu pomoć psihologa i defektologa, prvu medicinsku pomoć, upućivanje i posredovanje ka institucijama i udruženjima građana u lokalnoj zajednici, edukativne, preventivne i kreativne radionice, pomoć u učenju za decu koja redovno pohađaju školu.

Novosadski humanitarni centar- NSHC od 2003. godine realizuje *Dečji centar* koji podrazumeva podršku u učenju deci osnovnoškolskog i srednješkolskog uzrasta i deci koja nisu uključena u sistem obrazovanja, posebno deci romske nacionalnosti. Aktivnosti obuhvataju pomoć u učenju - dopunska nastava i po potrebi individualna nastava, kreativne radionice i edukativne radionice – aktivnosti važne za razvijanje socijalnih veština i samopouzdanja, psihološka podrška – kako bi se sporečilo osipanje tj odustajanje dece od školovanja, materijalna podrška (odeća i obuća, knjige i školski pribor sakupljeni od strane donacija gradjana), socijalizacija – druženje sa drugom decom i posete raznim kulturnim dešavanjima.

U gradu postoji i SOS za žene i decu žrtve nasilja u porodici i on se takođe delimično finasnira iz sredstava Grada. Pružalac usluge je organizacija SOS ženski centar, a aktivnosti koje su zastupljene su SOS telefon - pružanje podrške putem telefonskog razgovora, psihološko i pravносавetovalište, preventivni i edukativni rad sa mladima.

Vlasotince

U opštini Vlasotince Centar za socijalni rad, kao jedini pružalac usluga za decu, preko svoje organizacione jedinice za decu i mlade organizuje više usluga koje su uspostavljene uz pomoć donatorskih sredstava, a lokalna samouprava je od 2013. godine preuzela kompletno finasiranje ovih usluga iz sredstava opštinskog budžeta.

- *Dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju* postoji od 2007. godine kada je uspostavljena uz pomoć donatorskih sredstava (DFID, Vlada Norveške) i opština ga u potpunosti finansira.
- *Predah za decu sa smetnjama u razvoju od 2012. godine i Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju od 2011. godine* su usluge pokrenute u okviru klasterskog projekta finansiranog iz programa IPA Socijalna inkluzija 2008, te je opština od polovine 2013 preuzela kompletno finansiranje obe usluge. Aktivnosti u okviru usluge Predah su radionice za decu različitog tipa, grupni rad kroz muziku, likovne aktivnosti. U okviru usluge pomoć u kući negovateljice sprovode aktivnosti, a stručni radnici posećuju decu jednom u mesec dana.

- *Klub za decu i mlade* i *Savetovalište za decu i mlade* su usluge koje se realizuju volonterski, tj bez budžetskih sredstava, a koriste se materijalni resursi od drugih usluga i prostor Centra za decu i mlade. *Savetovalište* radi sa decom sa problemima u ponašanju i to su edukativni i preventivni programi. Volonterski su angažovani psiholog i pedagog, a takođe angažuju i gostujuće stručnjake. *U Klubu* su aktivnosti slične kao u *Savetovalištu*, s tim da obuhvataju decu osnovnoškolskog i srednješkolskog uzrasta bez roditeljskog staranja odnosno koja su u hraniteljskim porodicama.

U opštini Pećinci uslugu *Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju* pruža Centar za socijalni rad. Usluga je pokrenuta u okviru klasterskog projekta finansiranog iz programa IPA Socijalna inkluzija 2008, te je opština od polovine 2013. godine preuzela kompletno finansiranje obe usluge. Iako opština izdvaja iz budžeta znatna sredstva za socijalnu zaštitu (5%), ovo je trenutno jedina usluga za decu koja se realizuje, čak, u opštinskoj odluci o socijalnoj zaštiti je ona imenovana kao dnevni boravak za mlade, dok je na primer *Klub za decu sa poremećajem u ponašanju* ugašen, a u prostorijama gde se odvijao sada se nalazi novoformirana Kancelarija za smanjenje siromaštva, a oprema i drugi materijalni resursi obezbeđeni ranije za Klub sada se nalaze neiskorišćeni u prostorijama CSR. Predstavnici LS pominju i *Dnevni boravak za decu romske nacionalnosti* koji je od 2011. godine finansiran iz projekta Delivery of Improved Local Services (DILS), u prostorijama osnovne škole "Dušan Vukasović Diogen". Po završetku projekta opština je samostalno nastavila finansiranje ove usluge, koju, iako nije iz sistema socijalne zaštite, treba pomenuti.

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA O BROJU I VRSTI USLUGA KOJE SE PRUŽAJU

Odabir usluga koje su pokrenute uglavnom jeste rezultat ispitanih potreba na lokalnom nivou. Na izbor usluge uticali su i raspoloživi kapaciteti u lokalnoj zajednici, naročito finansijska sredstva kojima lokalna samouprava raspolaže, a u nekim od sredina izbor usluge zavisio je od uspešnosti pružalaca usluga da izdejstvuju sredstva od lokalne samouprave za određenu uslugu. Na izbor usluga utiču i različiti programi koji su inicirani sa nacionalnog nivoa i uz pomoć donatorskih sredstava. Stimulišuće je delovao na pr. uslov postavljen u okviru EU projekta IPA Socijalna inkluzija 2008 odnosno EU poziva za opštinske klastere, da nakon isteka projekta opština novouspostavljenu uslugu učini održivom.

Činjenica je da je usluga pomoći u kući daleko manje zahtevna u odnosu na recimo uslugu dnevnog boravka u pogledu strukturalnih zahteva. Ovo je čini jeftinijom, lakšom za organizovanje, a opštine uglavnom već imaju iskustva sa ovom uslugom kada je u pitanju ciljna grupa starijih korisnika. Pokazuje se kao dobra praksa i kombinacija odnosno veći broj, raznovrsnost usluga i pružalaca usluga za istu populaciju (primer Vlasotinca, Novog Sada).

Usluge koje nisu razvijene a za kojima, prema procenama učesnika u istraživanju, postoji potreba u lokalnim zajednicama:

Opština	Usluge koje bi trebalo razvijati
ČOKA	Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice Dnevni boravak/klub za decu i mlade sa problemima u ponašanju
ŽITIŠTE	Pedagoški asistenti i zdravstveni medijatori za Rome (u sistemu obrazovanja)
GORNJI MILANOVAC	Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju Savetodavno – terapijske i socijalno – edukativne
REKOVAC	Savetodavni rad sa decom i mladima sa asocijalnim ponašanjem
UŽICE	Usluga predaha za decu sa smetnjama u razvoju Adolescentni klub Razvoj inovativnih socijalno-zdravstvenih usluga
TOPOLA	Razvojno savetovalište Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju
PROKUPLJE	Dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju Personalni asistent Svratište Inkluzivna igraonica SOS telefon
PIROT	Usluga personalnog asistenta za decu sa smetnjama u skolama
ALEKSINAC	Usluge podrške za samostalan život, svratište, personalna asistencija, savetovalište, sos telefon, prihvatilište za decu
NOVI SAD	Učesnici fokus grupe ne navode određenu uslugu, kao ni u upitnicima, ali napominju da je potrebna još bolja saradnja i koordinacija sa zdravstvenim i obrazovnim sistemom.
VLASOTINCE	Lični pratilac
PEĆINCI	Klub za decu sa poremećajem u ponašanju, Lični pratilac za decu sa smetnjama u razvoju Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju

World Vision

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA O RAZVIJENOSTI I POTREBAMA ZA USLUGAMA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Jedan od reformskih ciljeva u oblasti socijalne zaštite jeste razvoj mreže raznovrsnih usluga u lokalnim zajednicama.

Raspoloživi podaci pokazuju da su lokalne mreže usluga još uvek nedovoljno razvijene i da opštine obuhvaćene ovim uzorkom ne finansiraju sve usluge koje su predvidele svojim opštinskim Odlukama. Takođe, postoje i usluge koje su prepoznate kao potrebne a nisu obuhvaćene opštinskim odlukama o socijalnoj zaštiti.

Ovo je pre svega posledica nedovoljnih finansijskih sredstava kojima raspolažu lokalne samouprave.

Značajna mogućnost koju je novi Zakon predviđao je finansiranje usluga u nadležnosti lokalnih samouprava kroz namenske transfere iz budžeta Republike u manje razvijenim opštinama kao i opštinama na čijoj teritoriji se nalaze ustanove u transformaciji. Do sada ova mogućnost koliko smo informisani nije iskorišćena. Niti jedna od analiziranih opština ovu mogućnost nije pomenula.

Pored toga, lokalne samouprave treba da prate donatorske konkurse kako bi usluge u kapitalnom smislu pokretale iz donatorskih sredstava, prvenstveno iz raspoloživih EU fondova.

2.4. Održivost usluga

U tabeli koja sledi dajemo pregled sredstava u budžetima opština namenjenih za finansiranje usluga socijalne zaštite za decu koje su u nadležnosti lokalnih samouprava, tokom perioda od 2011. do 2013. godine. Sve lokalne samouprave su otvorile posebne budžetske linije i pozicije za finansiranje navedenih usluga, što je mogući pokazatelj da planiraju da nastave sa finansiranjem ustanovljenih usluga i u narednoj godini. Ostaje otvoreno pitanje da li će se usluge finansirati u manjem ili većem obimu, što zavisi od budžeta opština za 2014. godinu. Iz prikazanih podataka može se videti da su budžetska izdvajanja za socijalne usluge u posmatranom periodu (2011-2013. godine) u većini opština i gradova povećana. Do povećanja sredstava u budžetima koja su namenjena za socijalnu zaštitu u posmatranom periodu došlo je zbog ustanavljanja i razvoja novih usluga pokrenutih uglavnom uz pomoć donatorskih sredstava⁴.

Povećanje sredstava je uslovljeno ukupnom vrednošću projekta IPA Socijalna inkluzija 2008. (jer su se lokalne samouprave obavezale da će u iznosu od minimum 10% od ukupne

⁴ Izuzetak je Grad Novi Sad koji za programe socijalne zaštite nije uopšte koristio EU sredstva. U saradnji sa italijanskim partnerima Grad je dobijao određena sredstva ali tradicionalno Novi Sad ima velik budžet za socijalnu zaštitu i to treba istaći.

vrednosti projekta učestvovati u finansiranju usluge) i obavezom opštine da uslugu učini održivom po završetku projekta. Naime, od jula 2013. godine, kada prestaje finansiranje od strane donatora- EU, pa do kraja godine, ukupni troškovi za novoustanovljene usluge moraju da budu pokriveni iz opštinskog budžeta.

Na povećanje sredstava takođe utiče i primena Zakona o socijalnoj zaštiti, po kome se lokalne samouprave obavezuje da finansiraju usluge socijalne zaštite iz svoje nadležnosti, kao i drugi faktori koji utiču na korekciju ovih iznosa. Dakle, značajno je da je planiranjem sredstava za usluge do kraja 2013. godine, obezbeđena održivost usluga pokrenutih preko projekta koji finansira Evropska unija, u svim opštinama koje su obuhvaćene.

Opština	Realizovani budžet za usluge socijalne zaštite za decu		
	2011	2012	2013
ČOKA	1.132.608,00	833.000,00	978.750,00
ŽITIŠTE	Nisu nam dostavili podatak	1.728.000,00	1.836.000,00
GORNJI MILANOVAC	972.799,41	1.200.000,00	1. 490.000,00
REKOVAC	466.125,00	1.850.325,00	3.400.000,00
UŽICE	3.600.000,00	5.900.000,00	7.900.000,00
TOPOLA	Nisu nam dostavili podatak	Nisu nam dostavili podatak	1.000.000,00
PROKUPLJE (dali su ukupan opštinski budžet)	Prihodi-735.137.351,62 Rashodi-733.098.971,51	Prihodi-1.098.945.169,30 Rashodi-1.092.438.755,31	Prihodi-1.512.351.000 Rashodi-1.512.351.000
PIROT	7.451.010	8.172.778	8.990.000
ALEKSINAC	Nisu nam dostavili podatak	4.753.962,00	5.030.000,00
NOVI SAD	oko 100.000.000,00 ⁵ i 50.004,353,57 za udruženja ⁶	oko 124.000.000,00 i 48.392.631,49 za udruženja	oko 168.000.000,00 i 45.000.000,00 za udruženja
VLASOTINCE	2.500.000,00	3.000.00,00	11.841.000,00 planirani
PEĆINCI	1.287.490,40	4.597.306,70	Do 20.09. 2.976.189,00

Čoka

Odlukom o socijalnoj zaštiti opštine Čoka utvrđena je usluga dnevnog boravka namenjena deci i mladima sa smetnjama u razvoju, u čije finansiranje ulaze sredstva iz projekta koji finansira Evropska unija i participativno u iznosu od 10%, sredstva iz opštinskog budžeta. Nakon isteka projekta u junu 2013. godine, u budžetu opštine planirana su sredstva za nastavak pružanja usluge do kraja tekuće godine. Ona su u budžetu izdvojena na zajedničkoj budžetskoj liniji koja je namenjena za finansiranje usluga u zajednici (dnevnog boravka i pomoći u kući za stare).

Ne planira se da participacija korisnika u ceni usluge kao jedan od mogućih izvora finansiranja bude uvedena u toku 2013. Godine jer je uslov EU poziva da usluga bude

⁵ U pitanju su nepotpuni podaci s obzirom da je Grad Novi Sad dostavio strukturu ukupnih budžetskih rashoda, ne i za pojedinačne usluge prema ciljnim grupama, te je kalkulacija izvedena tako što su iz ukupnih iznosa isključena davanja za Gerontološki centar i usluge CSR i drugih pružalaca koje nisu specifično vezane za decu

⁶ Iz stavke 6. Programi kojima se obezbeđuju posebni oblici socijalne zaštite koji su od interesa za Grad

besplatna dok se finansira iz projektnih sredstava. Tokom 2013. godine će se raditi na pripremi metodologije za formiranje cene usluge i kriterijumima za učešća korisnika, te se planira njeno uvođenje od 2014. godine.

Žitiše

Usluga pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju uspostavljena je kao projektna usluga i od 2011. godine do juna meseca 2013. godine finansira se od strane Evropske unije, da bi po prestanku ovog načina finansiranja lokalna samouprava nastavila da obezbeđuje sredstva za uslugu do kraja 2013. godine. Prema navodima predstavnika lokalne samouprave planira se finansiranje ove usluge i za narednu godinu, ali u smanjenom obimu. Korisnici još ne participiraju u ceni usluge iz razloga što projektom to nije planirano. Uvođenje participacije, prema mišljenju pružaoca usluge, uticalo bi na smanjenje broja korisnika.

Gornji Milanovac

Opštinska odluka o socijalnoj zaštiti je šire postavljena i podrazumeva niz usluga od kojih se u ovom momentu iz opštinskog budžeta finansira samo usluga pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju. Finansira se participativno do juna 2013. godine, odnosno do isteka projekta koji finansira EU, a dalje u punom iznosu za održivost usluge do kraja 2013. godine. Sredstva su obezbeđena na zasebnoj budžetskoj liniji za finansiranje ove konkretnе usluge. Participacija korisnika u ceni usluge nije uvedena i planira se za narednu godinu.

Rekovac

Među uslugama za decu koje su predviđene opštinskom odlukom o socijalnoj zaštiti, u 2013. godini iz opštinskog budžeta se finansira usluga pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju, u udelu od 10% vrednosti projekta, a do kraja 2013. godine u punom iznosu za održivost usluge, sa posebno izdvojene budžetske linije. Participacija korisnika u ceni usluge nije uvedena i prema proceni pružaoca ona može da bude ozbiljna prepreka dostupnosti usluge imajući u vidu loš materijalni položaj porodica koje je koriste. Tokom ove godine se ne planira uvođenje participacije.

Užice

Odlukom o socijalnoj zaštiti grada Užica od 2011. godine, utvrđuje se da Grad obezbeđuje usluge socijalne zaštite čiji su korisnici deca: pomoći i nega u kući za decu sa smetnjama u razvoju, dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju, usluga prilagođenog prevoza za korisnike dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju i usluga podrške za samostalan život – stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju uzrasta od 15 do 18 godina. Postoji još i savetovalište za porodicu u okviru Centra za socijalni rad, koji pruža usluge i deci. Pravilnikom od 2012. godine planirana je participacija korisnika, ali ni u 2013. godini nije uvedena ni za jednu od usluga.

Prokuplje

Odlukom o socijalnoj zaštiti Opštine Prokuplje je uspostavila uslugu koju pruža Udruženje obolelih od mišićnih i neuromišićnih bolesti Topličkog okruga- to je usluga Dnevni boravak. Ova usluga je finansirana kroz projekte, iz budžeta LS, ali i kroz donacije (Osnovni sud i Osnovno i Više tužilaštvo). Druga usluga namenjena deci sa smetnjama u razvoju, Pomoć u kući, nije uspostavljena opštinskom odlukom. Sa Opštinom međutim, oba pružaoca imaju sklopljen Ugovor o poslovno tehničkoj saradnji. Usluga Pomoć u kući koja je pokrenuta kroz projekat nije izvesno održiva jer opština još nije obezbedila sredstva za njenu održivost. Uslugu koriste deca sa višestrukim smetnjama u razvoju. Participacija korisnika ne postoji. Takođe, važno je istaći da Predškolska ustanova uz pomoć Društva Roma Prokuplje i finansijsku podršku Roma Education Fonda pruža uslugu namenjenu romskoj deci, koja se odnosi na podršku u pohađanju pripremnog predškolskog perioda. Pedagoški asistent pomaze deci, roditeljima i vaspitačima da se deca pripreme za školu. Ovu uslugu je uspostavila Predškolska ustanova kroz DILS projekat, a nastavila je da se finansira iz budžeta LS.

Pirot

Sve usluge su uspostavljene lokalnom Odlukom o socijalnoj zaštiti. Opština finansira sve navedene usluge, ali se dodatna sredstva svakako i dalje obezbeđuju kroz projekte. Međutim, postoje i usluge, na primer, namenjene romskoj deci koje se finansiraju isključivo kroz projekte, čiji su nosioci nevladine organizacije, iako za to postoji realna potreba zbog velikog broja građana romske nacionalnosti, a i usluge koristi veliki broj dece. Opština ove usluge finansira sa minimalnim sredstvima iako je potreba realna i vidljiva. Takođe, opština finansira usluge za koje realno nema potrebe jer obuhvataju jako mali broj korisnika, a izdvajanja iz budžeta su jako velika, čak neprimerena broju korisnika, kao što je usluga koju pruža CSR Stanovanje uz podršku (o tome smo već pisali u ovom izveštaju).

Aleksinac

Sve usluge su uspostavljene lokalnom odlukom o socijalnoj zaštiti. Opština finansira Dnevni boravak, a pružač usluge je CSR. Kroz različite projekte Udruženje „Imam pravo“ iz Aleksinca pruža podršku deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama, ali opštinska sredstva ne koriste.

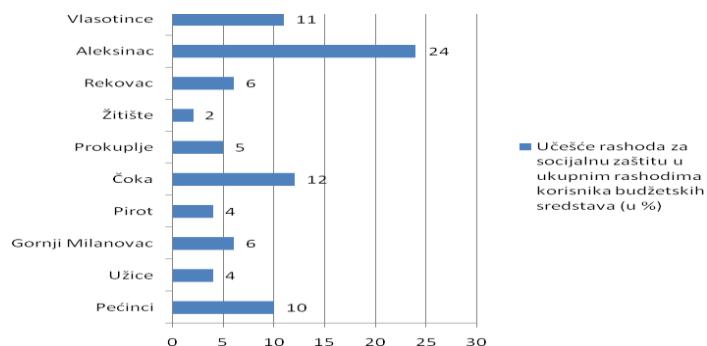
Novi Sad – Sve usluge i aktivnosti koje grad finansira su obuhvaćene Odlukom o socijalnoj zaštiti, na različite načine. Grad Novi Sad svojom Odlukom predviđa nekoliko komponenti: Usluge socijalne zaštite (grupisane u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, i druge usluge), Program unapređenja socijalne zaštite koji donosi Gradsko veće i koji obuhvata Programe Crvenog krsta kao zasebne i programe udruženja. Za programe udruženja, prema Odluci se raspisuje javni konkurs. Na ovaj način, Grad Novi Sad je praktično otvorio prostor da dodeli određene finansije za različite usluge, a da ih ne uvrsti specifično, pod konkretnim nazivom, u deo Odluke o uslugama. Na primer, usluge Svрatište, Rana intervencija, Servis za samozastupanje, nisu pomenute u Odluci o socijalnoj zaštiti, ali se navode u Programu unapređenja socijalne zaštite za 2013, 2012... godinu. U Odluci o socijalnoj zaštiti se u

okviru grupe usluga za podršku samostalnom životu definiše i usluga dodatne socijalne podrške detetu i učeniku, za koju Grad takođe izdvaja sredstva i to Centru za socijalni rad. Prema podacima koje daju pružaoci usluga⁷, nema participacije korisnika u ceni usluge.

Vlasotince – Sve usluge su uspostavljene opštinskom odlukom o socijalnoj zaštiti i finansiraju se iz opštinskog budžeta. Sve su uspostavljene uz pomoć donatorskih sredstava. Međutim, pružaju usluge koje se ne finansiraju odnosno funkcionišu bez sredstava za rad stručnjaka koji volontiraju. To su klub za decu i mlade iz hraniteljskih porodica i savetovalište za mlade sa problemima u ponašanju. Centar za socijalni rad je sproveo ispitivanje roditelja korisnika usluga Predah i PUK o participaciji i rezultati ispitivanja ukazuju da su roditelji spremni da u perspektivi finansijski participiraju u ceni usluge.

Pećinci – Obe usluge koje se pominju u upitniku koji je popunila lokalna samouprava su uspostavljene opštinskom Odlukom o socijalnoj zaštiti i finansiraju se iz opštinskog budžeta. Međutim, za jednu uslugu koja je okupljala mnogo više korisnika-oko 200 (Klub za decu sa poremećajem u ponašanju) opština već dve godine ne izdvaja sredstva, a sa druge strane za Dnevni boravak koji ima 9 korisnika (od toga svega 4 su deca) izdvaja veoma velika sredstva. Postoji očigledni disbalans u potrebama i u količini izdvojenih sredstava. U opštini nije dosad bilo pokušaja da se uvede participacija ili ispitaju stavovi korisnika u odnosu na participaciju.

Radi šireg prikaza stanja socijalne zaštite u opštinama obuhvaćenim istraživanjem, u grafiku koji sledi prikazujemo po pojedinačnim opštinama učešće rashoda za socijalnu zaštitu u ukupnim rashodima korisnika budžetskih sredstava, u 2010. godini. Iz prikazanih podataka lako se može uočiti da se nivo izdataka za zadovoljenje potreba građana u oblasti socijalne zaštite značajno razlikuje u posmatranim opštinama, i varira od samo 2% koliko iznosi u opštini Žitište do čak 24% u Aleksincu. Za grad Novi Sad i Topolu ovi podaci nisu bili dostupni.

Grafik broj 1 Učešće rashoda za socijalnu zaštitu u ukupnim rashodima korisnika budžetskih sredstava, u 2010. godini, po opštinama⁸

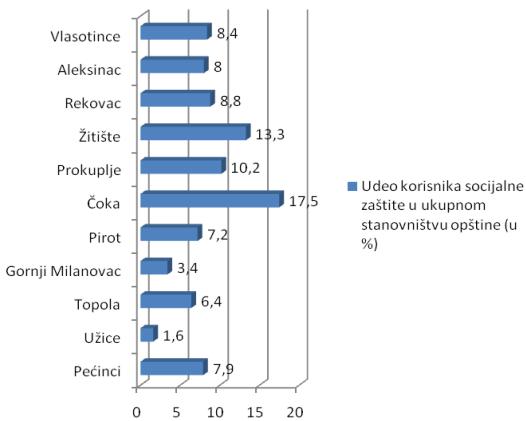
⁷ Lokalna samouprava nije dostavila odgovor

⁸ Izvor podataka Republički zavod za statistiku

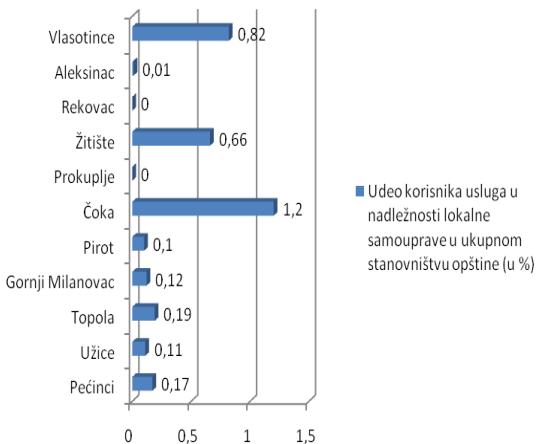
Kao značajne pokazatelje stanja socijalne zaštite u analiziranim opštinama dajemo i prikaz udela korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu opštine, kao i deo korisnika usluga u nadležnosti lokalne samouprave (upućenih od strane centra za socijalni rad) u ukupnom stanovništvu opštine. Podaci se odnose za 2011. godinu, ali kao i kod prethodnog indikatora podaci za Novi Sad nisu bili dostupni.

Ako se uzme u obzir da deo korisnika usluga socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu, za Republiku Srbiju, iznosi 7,23%⁹ u 2011. godini, onda se iz podataka u grafiku broj 2 može zaključiti da pojedine opštine iz uzorka imaju značajno veći deo korisnika u odnosu na deo na republičkom nivou: Čoka, Žitište, Prokuplje i Rekovac na primer.

Iz narednog grafika (broj 3) se može videti da je u Čoki i Žitištu deo korisnika koji koriste lokalne usluge u direktnoj korelaciji sa udelom ukupnog broja korisnika socijalne zaštite, dok to nije slučaj sa Prokupljem i Rekovcem (kod kojih deo korisnika lokalnih usluga iznosi 0% prema podacima RZS, što u praksi znači da tokom 2011. godine nije bilo korisnika koji su koristili usluge koje su u nadležnosti lokalne samouprave).

Grafik broj 2 Udeo korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu opštine u 2011. godini¹⁰

Grafik broj 3 Udeo korisnika usluga u nadležnosti lokalne samouprave (upućenih od strane centra za socijalni rad) u ukupnom stanovništvu opštine, u 2011. godini¹¹

⁹ Izveštaj o radu centara za socijalni rad u Srbiji u 2011. godini, Republički zavod za socijalnu zaštitu

¹⁰ Izvor podataka Republički zavod za statistiku

¹¹ Izvor podataka Republički zavod za statistiku

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA O ODRŽIVOSTI USLUGA

Rezultati istraživanja pokazuju da je većina opština otvorila budžetske linije za pojedinačne usluge čime je obezbeđena transparentnost nivoa ulaganja u usluge. Takođe, sve opštine su u svojim budžetima predvidele sredstva za održivost usluga pokrentih iz EU projekta do kraja 2013. godine.

Participacija u ceni usluga nije uvedena ni u jednoj opštini iz uzorka, odnosno većina opština nije planirala da započne sa naplaćivanjem usluga. Jedino je opština Vlasotince ispitala stavove roditelja korisnika o spremnosti da participiraju, i imala relativno pozitivan odgovor. Podatke od Grada Novog Sada o pitanju aprticipacije nismo dobili, iako je Grad realizovao određene analize koje su obuhvatile i proračune cena usluga.

Pitanje participacije korisnika u ceni usluge u socijalnoj zaštiti je čini se dosta osjetljivo, i utisak je pružalaca usluga da plaćanje usluga može da bude razlog nekim porodicama da ne nastave sa njenim korišćenjem. Iz tog razloga, sa aspekta održivosti usluga sa jedne strane i ekonomski dostupnosti usluga sa druge strane, značajno je da lokalne samouprave kreiraju skale participacije u ceni usluga koje će biti „osetljive“ na socio – ekonomski status porodica.

Značajno je pomenuti da su predstavnici pružalaca i lokalnih samouprava imali priliku da prođu obuku o uvodenju i primeni participacije, koje su organizovane u okviru IPA Socijalna inkluzija 2008 projekta.

2.5. Dostupnost usluga

Dostupnost usluga je u istraživanju procenjivana kroz obuhvat korisnika uslugom, postojanje liste čekanja, dostupnost u odnosu na područje na kojem korisnici usluge žive (urbano/ruralno) i dostupnost na međuopštinskom nivou.

Čoka

Uslugom dnevnog boravka je obuhvaćeno ukupno 15 dece i mladih, od čega znatno veći broj iz ruralnog područja opštine. Broj korisnika je od 2011. godine kada se počelo sa pružanjem usluge povećan sa 11 na sadašnjih 15. Dostupnosti usluge je u značajnom meri doprinelo i raspolaganje vozilom za prevoz dece do dnevnog boravka, bez kojeg mnoga deca ne bi mogla da koriste uslugu. Među identifikovanom decom sa smetnjama u razvoju na teritoriji opštine, 4 je dece koja zbog težine zdravstvenog stanja dnevni boravak ne mogu da koriste i kod koje je procenjeno da bi usluga pomoći u kući bila adekvatna. U ovom momentu ta usluga nije razvijena u ovoj opštini. Pružalac usluge u proteklom dvogodišnjem periodu nije imao novih zahteva za pružanjem usluge, te nije ni imao potrebu za formiranjem liste čekanja. Međutim, s obzirom da je kapacitet usluge 100% popunjeno, potreba za povećanjem kapaciteta usluge postoji, ali za to aktuelno ne postoje pre svega prostorni uslovi niti planirana sredstva u budžetu. Internim aktom pružaoca kriterijumi za formiranje liste čekanja su definisani.

Žitište

Uslugom pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju u 2012. godini i u prvim mesecima 2013. godine, obuhvaćeno je 16 korisnika, mada je predviđeni kapacitet za navedenu uslugu 20. Od ukupnog broja korisnika dominiraju korisnici iz seoskih naselja 15, a samo 1 korisnik ima prebivalište u gradu. Upravo zbog nepotpunjenosti kapaciteta, nije formirana lista čekanja.

Gornji Milanovac

U Gornjem Milanovcu uslugu pomoći u kući koristi trenutno 22 korisnika (14 sa gradskog i 8 sa seoskog područja), što je i maksimalan kapacitet (planirani broj korisnika) usluge. Kapacitet usluge i broj korisnika je od 2011. godine povećan sa 15 na sadašnjih 22. Pravilnikom su utvrđeni kriterijumi za formiranje liste čekanja, mada tokom prethodnog dvogodišnjeg perioda pružalac usluge nije bio u situaciji da korisnike mora da stavi na listu, iako je fluktuacije korisnika bilo. Međutim, imajući u vidu da je kapacitet usluge 100% popunjeno, postoji prostor za unapređenjem usluge u smislu povećanja njenog kapaciteta, što potvrđuje i lokalna samouprava kao finansijer. Ovo je važno imajući u vidu činjenicu da i Lokalna samouprava i Centar za socijalni rad (pružalac usluge) ističu potrebu za daljom identifikacijom korisnika, naročito u ruralnim delovima opštine.

Rekovac

U Rekovcu uslugu koristi 10 korisnika, dok je maksimalan kapacitet (planirani broj korisnika) usluge 15. U ovoj opštini je razuđenost naselja izazov u samom organizovanju usluge, a činjenica je i da 5 dece koja su identifikovana u procesu mapiranja ne koriste uslugu iz upravo navedenog razloga. Prema rečima pružaoca usluge u pitanju su deca koja žive u selima koja su i po 20 do 30 km udaljena od samog jezgra opštine, u tim selima nije se mogao obezbediti odgovarajući kadar koji bi pružao uslugu, a sa druge strane, troškovi prevoza negovateljice do tih sela bi prevazilazili planirane finansijske okvire usluge. Razuđenost naselja i troškovi prevoza čine uslugu dosta skupom u odnosu na broj korisnika kojima se pruža.

Užice

U Užicu se u okviru usluge prilagođenog prevoza za korisnike dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju, od započinjanja sa pružanjem usluge u julu mesecu 2011. godine, povećavao broj korisnika i to u 2011. godini 9 korisnika, u 2012. godini 13 korisnika da bi u 2013. godini uslugu koristilo 15 osoba, što predstavlja 100% od predviđenog kapaciteta. Bez obzira na popunjenoš kapaciteta nije formirana lista čekanja. Ako se posmatra broj korisnika prema prebivalištu uslugu u koristi 10 osoba čije je prebivalište na teritoriji grada i 5 osoba sa seoskog područja.

Pružanje usluge pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice je započelo je od septembra meseca 2011. godine i iste godine je uslugu koristilo 9 dece, a planirani broj korisnika je 10. U 2012. godini registrovano je 8 korisnika, da bi se u 2013. godini broj korisnika ponovo povećao na 9. Značajno je istaći da su ovom uslugom obuhvaćene osobe samo sa područja grada i da ne postoji lista čekanja.

Usluga dnevni boravak - realizuje se od maja 2010. godine od strane Doma za decu i omladinu "Petar Radovanović" u Užicu. U momentu započinjanja sa uslugom jedino je ova ustanova imala odgovarajuće prostor kako bi se obezbedio fizičke kapacitete za uslugu, a otpočeo je proces restrukturiranja u okviru deinstitucionalizacije ustanova socijalne zaštite. Sredstva za adaptaciju prostora obezbeđena su kroz projekat. Kapacitet ove usluge je 20 i za sada nije popunjen i nema korisnika na listi čekanja. Broj korisnika je 17 u 2011. godini i 18 u 2012. i 2013. godini. Ako se posmatra struktura korisnika prema prebivalištu može se zaključiti da je većina osoba sa teritorije grada (u 2011. godini 15, a samo 2 iz seoskih naselja). Značajno je da je iste godine uslugu koristio i jedan korisnik iz druge opštine. U 2012. i 2013. godini i dalje su dominantniji korisnici iz grada, 12 u odnosu na 6 iz seoskih područja.

Usluga Stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju je uspostavljena još 2010. godine i finansira se iz budžeta grada, a pružač usluge je Centar za socijalni rad „Užice“ u Užicu. Dogовором са пруžацем услуге који је обезбедио стручна лица- саветодавце, а Град је обезбедио стамбени простор и средства за опремање, с тим да је део средстава за опремање прибављен из пројекта као и из донације физичких лица.

Topola

Usluga Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice pruža se od januara 2012. godine. Od strane volonterskog udruženja "Koraci" Topola. Ovo je jedini pružalac usluge koji je predviđao kapacitet usluge 17, a pruža je za 22 korisnika. Ima formiranu listu čekanja na kojoj je evidentirano 5 korisnika, od kojih je 10 sa gradskog područja i 12 sa seoskog (isti podatak je za 2012. i 2013. godinu). Od uspostavljanja usluga se finansira 90% od strane EU i 10% iz budžeta lokalne samouprave.

Prokuplje

Usluga Pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice pruža se od 01.11.2011. pružalac usluge je Edukaciono humanitarna organizacija. Korisnici usluge su deca sa visestrukim smetnjama u razvoju i njihove porodice. U okviru usluge korisnici imaju sledeći sadržaj: svakodnevni obilazak porodica, pomoć pri održavanju higijene, hranjenju i oblaženju, pomoć pri kupovini, posredovanje preko institucija, transport korisnika u veće centre na lečenje, pomoć u učenju... Kapacitet usluge je 36, a toliko je i aktivnih korisnika. 16 korisnika je iz gradske sredine, dok je 20 korisnika sa sela. Iz drugih opština uslugu dobija 2 korisnika. Iz projekta je kupljeno vozilo za potrebe usluge, međutim, ali je sa vozila skinuta nalepnica i ne koristi se u navedene svrhe. Lista čekanja postoji.

Pirot

Uslugu Pomoć u kući kroz klasterski projekat pruža udruženje Pirgos, za 20 korisnika u 2013. godini, od kojih je 12 korisnika iz gradske, a 8 iz seoskih sredina. Broj korisnika se povećao u odnosu na početak pružanja usluga kada ih je bilo 16. Sada je kapacitet usluge popunjeno. Opština Pirot finansira uslugu u iznosu od 10%, a ostatak EU Delegacija. Od jula 2013. godine će se finansirati do kraja projekta, tj. preostalih 5 meseci iz sredstava Opštine Pirot. Udruženje MOSS ima 200 korisnika različitih usluga koje pružaju, nemaju formiranu listu čekanja. Usluge MOSS udruženju finansiraju Opština Pirot, Ministarstvo rada i socijalne politike Srbije, Osnovno javno Tužilaštvo, Opština Pirotskog okruga.

Udruženje za pomoć MNRL Pirot pruža uslugu Dnevni boravak za decu i omladinu ometenu u razvoju.

Aleksinac

Udruženje „Imam pravo“ Aleksinac, nema participaciju korisnika za usluge, a na svim aktivnostima, pritužbe korisnika se podnose projektnom timu koji iste rešava po hitnom postupku. Imaju formiranu listu čekanja sa 108 evidentiranih korisnika. Participacija za usluge nije uvedena. Društvo za pomoć MNRO ima formiranu listu čekanja sa 10 korisnika koji su evidentirani.

Novi Sad

Prema podacima pružalaca usluga, sve usluge su obuhvatile i seosko i gradsko područje, s tim da ipak korisnika sa gradskog područja ima više. ŠOSO Milan Petrović svojim uslugama u najvećem procentu obuhvata gradsko područje (u 2013. godini na pr., u uslugama Predah, Dnevni boravak, Rana intervencija i samozastupanje je 261 korisnik iz grada, i 24 korisnika

sa sela). Centar za socijalni rad nije dostavio podatke. Svratište za decu koja žive na ulici ne vodi ovu vrstu evidencije, ali prema njihovim procenama, oko polovina dece koja koristi uslugu ima mesto prebivališta u drugim opštinama. Dečji centar NSHC svake godine povećava broj korisnika (sa 100 u 2011 na 170 u 2013. godini) i sva deca su iz gradske sredine. Na listama čekanja nemaju evidentirane korisnike.

Vlasotince

Na listi čekanja za uslugu Predah je 2 korisnika, za uslugu Pomoć u kući 6 korisnika. Osim dece sa teritorije ove opštine, i Predah i uslugu PUK uslugu koristi jedno dete sa teritorije druge opštine. U Vlasotincu su relativno jednako zastupljeni korisnici i iz seoske i gradske sredine, uz blagu prednost dece iz gradske sredine. Obe usluge su potpuno popunjene u odnosu na kapacitet, čak usluga PUK obuhvata u 2012 i 2013. godini veći broj dece nego što je kapacitetima predviđeno. U dnevnom boravku je dvostruko veći broj dece iz gradske sredine nego iz seoske, a sa druge strane, ukupan broj korisnika je dvostruko veći nego što je predviđeno (kapacitet je 8 a koristi je 16 korisnika u 2013. godini).

Pećinci

U Pećincima je sprovedeno mapiranje svih potencijalnih korisnika usluga za decu. Opština raspolaže socijalnim kartama i bazom podataka o svoj deci na njenoj teritoriji. I pored toga, uslugu Dnevnog boravka za decu, koja ima kapacitet za 15 korisnika, koristi svega 4 dece (uz 5 odraslih osoba sa invaliditetom). Sva deca su iz seoskih sredina, čemu verovatno doprinosi i položaj objekta u kojem se odvija usluga-nalazi se u selu Subotiću, oko 8km od Pećinaca. Ova usluga je razvijena zato što, prema rečima predstavnika pružaoca usluge, se pojavila prilika odnosno EU konkurs. U tom momentu je opština već imala prekid u finansiranju kluba za decu sa problemima u ponašanju, ali sam konkurs nije bio namenjen ovoj ciljnoj grupi te je opština odlučila da pokrene dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju. U međuvremenu nisu iznađena sredstva da se klub ponovo finansira, a dnevni boravak i dalje funkcioniše, sa visokim izdvajanjima i malim brojem dece korisnika.

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA O DOSTUPNOSTI USLUGA

Rezultati istraživanja pokazuju da se uglavnom svi pružaoci usluga trude da korisnicima usluge budu što dostupnije. Načini za obezbeđivanje dostupnosti su različiti. Mnogi pružaoci su obezbedili vozilo za prevoz korisnika do mesta pružanja usluge, naročito ukoliko je u pitanju usluga dnevnog boravka dece.

Takođe, usluga pomoć u kući je razvijana kako bi se obezbedila usluga i deci i porodicama koji nisu u mogućnosti da koriste dnevni boravak.

Seoska područja su slabije obuhvaćena uslugama i na tome je potrebno raditi.

Pružaoci imaju uglavnom formirane liste čekanja i radi se po principu transparentnosti, odnosno svi pružaoci imaju internim aktima definisane kriterijume prioriteta na osnovu kojih se liste čekanja formiraju. Osim usluge Predah i PUK u Vlasotincu, nijedna od opština koje su obuhvaćene uzorkom nema usluge koje su uspostavljene na međuopštinskom nivou. Uslugu Svratište za decu ulice u Novom Sadu koriste i deca iz drugih opština, kao i uslugu Predah u Novom Sadu iako nije uspostavljena kao međuopštinska.

Dostupnost usluga uslovljena je i kvalitetom međusektorske saradnje, između ostalog. U opštinama gde pružalac usluge nije Centar za socijalni rad, korisnici uglavnom ne bivaju upućeni na ove usluge, ili pak pružalac usluge organizuje uslugu samo za korisnike koji su već obuhvaćeni drugim programima date ustanove/organizacije. Na fokus grupama predstavnici centara za socijalni rad nisu se izjašnjavali o ovom pitanju, ili su samo konstatovali da ne upućuju korisnike. Uzroke verovatno treba tražiti u dosadašnjim obrascima funkcionisanja, favorizaciji javnih ustanova kao pružalaca lokalnih usluga i uopšte nosilaca socijalne zaštite na lokalnom nivou, kao i nedovoljno razrađenim mehanizmima međusektorske saradnje i nedovoljnim kapacitetima nevladinih organizacija da ovakvu saradnju iniciraju na adekvatan način u situacijama kada CSR to ne inicira. Utisak je i da se pitanje dostupnosti usluge nedovoljno razume, primer je odgovor predstavnice jedne ustanove: "Da, usluga je apsolutno dostupna svim korisnicima naše ustanove".

2.6. Monitoring i evaluacija usluga

Čoka

U opštini Čoka monitoring i evaluaciju usluge sprovodi interno pružalac usluge, što podrazumeva praćenje realizacije planiranih aktivnosti, praćenje ispunjenosti zahteva iz specifikacije usluge i nacrta minimalnih standarda, zahteva iz ugovora sa opštinom, unutrašnje organizacije i evaluaciju kvaliteta usluge kroz ispitivanje zadovoljstva korisnika pruženim uslugama. Monitoring usluge od strane lokalne samouprave se vrši kroz izveštavanje od strane pružaoca usluge ka lokalnoj samoupravi - jednom godišnje. Dinamika i sadržaj izveštaja nisu nigde eksplicitno propisani.

Žitište

Lokalna samouprava sprovodi ispitivanje zadovoljstva korisnika uslugama koje finansira i to za pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju, usluge povremenog dnevnog boravka za decu sa smetnjama u razvoju i za uslugu pedagoškog asistenta (što je u domenu obrazovanja). Ispitivanje zadovoljstva korisnika vrši se putem anketnog upitnika koji je kreiran od strane Centra za socijalni rad i posredno preko sajta opštine – Info centra koji je otvoren za pitanja, primedbe i sugestije građana.

Gornji Milanovac

Monitoring i evaluaciju usluge sprovodi interno pružalac usluge i o realizovanim aktivnostima i utrošenim sredstvima izveštava lokalnu samoupravu jednom mesečno. Pored ovog redovnog izveštavanja, naglašeno je i da postoji kontinuirana i svakodnevna usmena komunikacija na relaciji pružaoca usluge i lokalne samouprave. U odeljenju društvenih delatnosti jedna osoba je zadužena za praćenje svih projekata koje opština finansira u oblastima za koju je ovo odeljenje zaduženo.

Rekovac

Izveštavanje se vrši na mesečnom nivou u vidu narativnih i finansijskih izveštaja, što je mehanizam izveštavanja koji definisan na projektnom nivou, odnosno ka donatoru – Delegaciji Evropske Unije. Ovakav način izveštavanja je projektna obaveza svih opština ka ovom donatoru. Istim dinamikom pružalac usluge izveštava svoju lokalnu samoupravu, tačnije predsednika opštine. Imajući u vidu trenutno nedovoljne kapacitete lokalne samouprave za praćenje i evaluaciju usluga (kao što je veće rečeno, lokalna samouprava aktuelno nema zaposlenih koji su zaduženi za oblast socijalne zaštite), postavlja se pitanje kakav uvid u efekte usluge i dalje potrebe kao osnova za planiranje lokalna samouprava zaista ima. Značajno bi ipak bilo ovakav mehanizam izveštavanja produžiti i po isteku projekta.

Užice

Za uslugu prilagođenog prevoza za korisnike dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju pruža Udruženje invalida cerebralne i dečije paralize Užice i o svom radu izveštava nadležno lice iz gradske uprave i jedinicu za projektno upravljanje kroz mesečne narativne i finansijske izveštaje.

Centar za socijalni rad „Užice“ u Užicu, za uslugu pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice dostavlja mesečne, šestomesečne i godišnje narativne i finansijske izveštaje kancelariji za projektno upravljanje (jer je usluga uspostavljena kroz projekat razvoj usluga u zajednici za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice finansiran iz IPA fonda) i gradskoj upravi. Mesečni izveštaji se dostavljaju do 5. u mesecu za prethodni mesec. Narativni izveštaj podrazumeva opis svih realizovanih aktivnosti, eventualne teškoće pri realizaciji, strukturu i broj korisnika, efekte usluge, aktivnosti koje se tiču vidljivosti usluge kao i komentar o saradnji sa Kancelarijom za projektnim upravljanjem i gradskom upravom.

Dom za decu i omladinu "Petar Radovanović" u Užicu za uslugu dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju izveštava o realizaciji usluge svakog meseca i na kraju kalendarske godine. Sve realizovane aktivnosti planirane su za mesec odnosno godinu.

Topola

Pružalac usluge ima obavezu da mesečno izveštava lokalnu samoupravu. Izveštaj sadrži podatke koji se odnose na direktne pružaoce usluge, o korisnicima, vremenu pružanja usluge i dr.

Prokuplje

Pružalac usluge samostalno radi interni monitoring usluge Pomoć u kući. Monitoring se radi na mesečnom nivou. O svom radu EHO kao pružalac ove usluge redovno izveštava donatora i Opštinu Prokuplje u formularu koji je utvrdio donator- EU. Udruženje obolelih od mišićnih i neuromišićnih bolesti o realizaciji usluge Dnevni boravak redovno izveštava: o utrošenim sredstvima lokalne samouprave se izveštava periodičnim i godišnjim izveštajima, takođe Osnovni sud i Osnovno i Više tužilaštvo izveštavaju se na kraju godine, ukoliko su projekti javnih radova u pitanju izveštava se Nacionalna služba zapošljavanja- filijala Prokuplje jednomesečnim izveštajima o namenskom utrošku sredstava (dok traje projekat javnog rada). Vrši se interna evaluacija kvaliteta pruženih usluga, a o tome informišu mesečnim, tromesečnim i godišnjim izveštajima, različitim upitnicima i anketama koje se nalaze u arhivi Dnevnog boravka.

Pirot

Opština Pirot je vrlo uključena u praćenje implementacije usluga koje se finanisraju iz budžeta. Načini koje pominju, a koje koriste za monitoring su: anketiranje, analiza pokazatelja uspešnosti rada institucija i organizacija, komunikacija sa građanima. Lokalna samouprava nije sprovodila ispitivanje zadovoljstva korisnika navedenih usluga. CSR prati uslugu koju pruža na godinu dana ili šest meseci i o svom radu izveštava Lokalnu samoupravu i Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike. Udruženje Pirgos kao pružalac usluge u okviru klasterskog projekta o svom radu redovno izveštava mesečno opštini Pirot i za vreme trajanja projekta nosioca klastera opštini Knjaževac, tj. projektni tim. Izveštaj sadrži finansijski i narativni deo. Interna evaluacija se vrši pomoću upitnika za evaluaciju, kutije utisaka i neposrednim razgovorom sa korisnicima. Interna evaluacija u okviru Udruženja za pomoć MNRL Pirot se vrši kroz ocenu zadovoljstva roditelja korisnika Dnevnog boravka kroz razgovore sa njima i popunjavanju anketa na svakih šest meseci.

Aleksinac

Pružalac usluge Udruženje „Imam pravo“ Aleksinac izveštava redovno Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike, periodično na polovini realizacije projekta i kao završni izveštaj na propisanim obrascima od strane Ministarstva. Evaluacija kao procena postignuća ima utvrđuje efikasnosti i uticaja projektnih aktivnosti u okviru postavljenih ciljeva, rezultata, uticaj aktivnosti (usluge) na ciljnu grupu, postojanja promena u ciljnoj grupi, oslanja se na rezultate monitoringa. Internu evaluaciju, sprovodi projektni tim sastavljen od članova partnerskih organizacija i predstavnika korisnika. Postoji supervizija od strane Organizacije „Dečje srce“, Beograd. Udruženje MNRO za svoje usluge redovno izveštava MRZSP, zatim Upravni odbor Društva, kroz narativne i finansijske izveštaje, a roditelje izveštavaju o napredovanju dece kroz individualne planove i skale procene za svakog korisnika. Udruženje MNRO redovno izveštava i širu javnost raznim događajima namenjenim građanima.

Novi Sad

ŠOSO "Milan Petrović" izveštava Gradsku upravu za dečju i socijalnu zaštitu, finansijski na mesečnom nivou, a narativno na tromesečnom nivou. Centar za socijalni rad ne navodi ovaj podatak. NSHC realizuje interni monitoring i evaluaciju kroz redovno interno izveštavanje, a Svrtište za decu izveštava donatore, među njima i Gradsku upravu za dečju i socijalnu zaštitu, dinamikom koja je predviđena ugovorima sa njima. Generalno, prema rečima učesnika fokus grupe iz redova pružalaca usluga, Gradska uprava ne vrši na neki drugi način monitoring usluge. Od 2013. godine u okviru poziva za apliciranje za *Programe kojima se obezbeđuju posebni oblici socijalne zaštite koji su od interesa za Grad* može se videti i poziv udruženjima da se jave za uslugu monitoringa i evaluacije (i to samo projekata nevladinih organizacija), ali nema transparentnih podataka o tome ko ga vrši i na koji način.

Vlasotince

Pružaoci usluga izveštavaju lokalnu samoupravu, na tromesečnom nivou jer se ovom dinamikom vrši i isplata sredstava iz budžeta. Izveštaji (narativni i finansijski) se dostavljaju članu Opštinskog veća koji je zadužen za monitoring i evaluaciju. To je ujedno i jedini način na koji opština vrši monitoring.

Pecinci

Pružalac usluge kvartalno izveštava lokalnu samoupravu, a predstavnici lokalne samouprave su često prisutni u prostorijama dnevnog boravka. Ne vrši se sistematski monitoring na osnovu definisanog plana, ali navode da su saradnja i praćenje intenzivni.

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA O MONITORINGU I EVALUACIJI USLUGA

Lokalne samouprave bi trebalo da ispituju potrebe, planiraju, finansiraju i prate usluge za koje su nadležne u svojoj lokalnoj zajednici.

Rezultati istraživanja pokazuju da se monitoring i evaluacija usluga koje su pokrenute kroz projekat EU (ali i druge projektne finansirane inicijative) u svim opštinama vrši po istom principu, putem narativnih i finansijskih izveštaja koji sadrže podatke o broju korisnika, realizovanim aktivnostima i utrošenim sredstvima. Pružaoci usluga u obavezi su da izveštavaju lokalnu samoupravu a dalje izveštaji idu ka donatoru ako se finansiraju iz donatorskih sredstava. Bilo bi značajno da se ovakav mehanizam izveštavanja ka lokalnoj samoupravi održi i po isteku projekata, jer lokalne samouprave sprovođenjem monitoringa treba da ostvare puni uvid u postignute ciljeve, odnosno efekte usluga koje finansiraju i da monitoring i evalucija budu u funkciji ne samo kontrole nego i utvrđivanja „slabih tačaka“ i segmenata koji se mogu unaprediti radi daljeg razvijanja usluge.

Dakle, monitoring treba da bude i programski, a ne pretežno finansijski. Lokalne samouprave bi trebalo da osposobe svoje zaposlene da vrše sistematski programski monitoring i evaluaciju usluga, a jedan od preporučljivih modela je upravo i nabavka usluge eksternog monitoringa i evaluacije i to ne samo za projekte i usluge koje pružaju udruženja građana nego svi pružaoci usluga.

2.7. Kvalitet usluga

U analizi kvaliteta usluga koje su predmet ovog istraživanja oslanjali smo se na Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite. Sagledavali smo ispunjenost zahteva u pogledu angažovanog osoblja i njihove obučenosti, i zastupljenost internih mehanizama koji doprinose kvalitetu usluge - kao što su sprovođenje supervizijske podrške, postojanje propisanih procedura za pritužbe korisnika i evaluacija kvaliteta usluge kroz ispitivanje zadovoljstva korisnika.

Čoka

Prema proceni pružaoca usluge, u strukturalnom smislu usluga dnevnog boravka koja se pruža je usklađena sa nacrtima standarda, što je rezultat toga što se od samog početka kada je vršena adaptacija prostora za potrebe usluge, vodilo računa o tehničkim i arhitektonskim zahtevima u pogledu pristupačnosti i bezbednosti prostora. Procena je pružaoca da je potrebno uslugu unaprediti u pogledu kadrovske kapaciteta, kroz zapošljavanje stručnog radnika koji bi bio zadužen za koordinaciju usluge i stručne poslove. U ovom momentu ove poslove obavljaju direktor centra za socijalni rad i stručni radnici centra. Angažovano osoblje u okviru usluge čine: 2 vaspitača i 3 negovatelja, pri čemu je jedan od vaspitača završio strukovne studije za rad sa decom sa smetnjama u razvoju. Supervizijsku podršku angažovanom osoblju, kroz održavanje povremenih supervizijskih sastanaka, takođe pružaju direktor centra za socijalni rad i stručni radnici centra, pa bi i u tom smislu značajno bilo angažovanje stručnog radnika u okviru same usluge dnevnog boravka. Jedan od zahteva u pogledu kvaliteta usluga je razvoj angažovanog osoblja. U tom pogledu svo angažovano osoblje je prošlo akreditovanu obuku, a takođe postoji i godišnji plan daljeg stručnog usavršavanja. Kvalitet usluge se prati ispitivanjem zadovoljstva korisnika pruženim uslugama jednom godišnje i postojanjem utvrđenih procedura za pritužbe korisnika.

Žitište

Svi angažovani kako stručni radnici (2) i tako i negovateljice (4) prošle su akreditovanu obuku. Procedure za pritužbe korisnika definisane su Pravilnikom o načinu pružanja usluge. Svakih 6 meseci pružalac usluge anketnim evaluacionim upitnikom vrši internu evaluaciju kvaliteta pruženih usluga. Korisnici su na ovaj način u prilici da daju ocenu svog zadovoljstva radom angažovanog osoblja (negovateljica i dečijih pomoćnika), da navedu eventualne probleme, da sugerisu promene, daju predloge za nove aktivnosti i sadržaj vremena koje angažovano osoblje provodi sa detetom...

Gornji Milanovac

U okviru usluge rade 2 stručna radnika (zaposleni u centru za socijalni rad), jedan na koordinaciji usluge i drugi na stručnim poslovima, kao i 3 negovateljice i fizioterapeut u neposrednom pružanju usluga. Pružalac usluge ima pravilnikom definisane procedure za pritužbe korisnika, mada se prema navodima pružaoca, primedbe korisnika na kvalitet usluge rešavaju uglavnom neformalno i dogovorom. Internu evaluaciju kvaliteta pruženih usluga pružalac usluge vrši redovnim posetama porodicama i razgovorima sa roditeljima. Jedan od faktora koji doprinosi kvalitetu usluga jeste obučenost angažovanog osoblja, što u ovom momentu nije na zadovoljavajućem nivou imajući u vidu da su samo stručni radnici prošli akreditovanu obuku. U narednom periodu se planira da i negovateljice prođu obuku, a sredstva za tu namenu su obezbeđena odobrenim izmenama u budžetu projekta.

Rekovac

Uslugu pomoći u kući neposredno pružaju 3 negovateljice i 2 učiteljice koje ukupno obilaze desetoro korisnika. Specifičnost pružanja usluge u ovoj opštini je što se pomoći najčešće pruža u delu animacije i relaksacije dece, pomoći u učenju i savladavanju školskog gradiva, sticanju higijenskih i drugih socijalnih navika i veština, a ređe u delu održavanja prostorija, pripremanja obroka za decu i nezi. Na koordinaciji usluge angažovana je jedna osoba, iz organizacije Crvenog krsta, i jedan stručni radnik iz centra za socijalni rad - na stručnim poslovima. Pružalac usluge angažuje i značajan broj volontera. Kao što je to slučaj i u drugim opštinama, odobrenim izmenama u budžetu projekta su obezbeđena sredstva za organizovanje akreditovane obuke za negovateljice. Pružalac usluge kontinuirano prati kvalitet pruženih usluga na temelju sprovedenog anketiranja roditelja dece. Takođe, ima pravilnikom utvrđene procedure u vezi sa pritužbama korisnika.

Užice

Uslugu prilagođenog prevoza za korisnike dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju pruža Udruženje invalida cerebralne i dečije paralize Užice. Uslugu koriste deca i mladi starosti do 30 godina koja imaju smetnje u razvoju, sa prebivalištem na teritoriji grada Užica, pod uslovom da koriste uslugu dnevnog boravka. Aktuelno, u 2013. godini na pružanju usluge angažovan je 1 vozač i dva volontera (koordinator usluge i pomoćni radnik u prevozu). Koordinator usluge je prošao akreditovanu obuku koja se odnosi na volonterski menadžment. Koordinator usluge ima sastanke sa korisnicima usluga. Dnevno, nedeljno i mesečno se prati izvršenje usluge shodno sačinjenom nedeljnrom planu usluge i izveštaju o izvršenoj usluzi prevoza koji sačinjava vozač. Procedure za pritužbe korisnika regulisane su Pravilnikom o pružanju usluge prilagođenog prevoza za korisnike dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju.

Na pružanju usluge pomoći u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice, zaposleno je 1 koordinator, 1 stručni radnik 3 negovateljice i 1 pomoćno osoblje. Koordinator i stručni radnik kao i sve 3 negovateljice su prošli akreditovanu obuku. Interna evaluacija se periodično vrši primenom upitnika koji obezbeđuje informacije o zadovoljstvu korisnika pruženom uslugom, a pravilnikom o usluzi i ugovorima između korisnika i pružaoca usluge definisane su procedure za pritužbe.

U dnevnom boravku za decu i mlade sa smetnjama u razvoju zaposleno je 3 stručna radnika, 2 negovateljice i 1 još jedan angažovani radnik. Interesantan je podatak da se broj angažovanih volontera kod pružaoca ove usluge od 2011. do 2013. godine povećao sa 2 na 7, od kojih je jedan koordinator usluge. 3 stručna radnika, koordinator i 1 negovateljica su prošli akreditovanu obuku. Pravilnikom o realizaciji usluge „Dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju definisane su procedure za pritužbe korisnika. Interna evaluacija kvaliteta pruženih usluga vrši se svakih 6 meseci, a po potrebi i češće analizom realizacije aktivnosti predviđenih planom usluga.

Topola

Uslugu pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice u Topoli realizuje 5 stručnih radnika, koordinator usluge, 5 negovateljica i 2 dečija pomoćnika(personalna asistenta) sa po ½ radnog vremena i 1 ostalo osoblje. Akreditovanu obuku je prošlo 1 stručni radnik i 1 negovateljica, dok je ukupno još 5 angažovanih pohađalo stručne skupove koji nisu akreditovani. Stručni radnici redovno vrše internu evaluaciju pruženih usluga, prate rad negovateljica, obilaze korisnike na terenu i prate promene kod dece. Takođe se procedure za pritužbe korisnika regulisane Pravilnikom o pružanju usluge.

Prokuplje

Uslugu pomoć u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice u Prokuplju realizuje 2 koordinatora, 6 negovateljica i 2 stručna radnika. Od 6 negovateljica koje su angažovane na neposrednom pružanju usluge 4 su prošle akreditovan program obuke. Uslugu Dnevni boravak realizuje 1 koordinator-tehnički sekretar udruženja koji je prošao akreditovanu obuku, 2 negovateljice od kojih je 1 prošla akreditovanu obuku, a po potrebi se angažuje 2-8 volontera koji su Udruženju na raspolaganju. Procedure za pritužbe korisnika nemaju definisane. EHO ima definisane procedure i postoji obrazac za pritužbe korisnika. Zanimljiva je činjenica da predškolska ustanova ima u 2013. godini 70 zaposlenih, uglavnom vaspitačice i medicinske sestre, što je gotovo duplo više nego 2011. i 2012. godine. U PU radi 5 stručnih radnika. Iz podataka koji su dostavili u upitniku ne vidi se da je iko od navedenog osoblja prošao niti jedan akreditovan program obuke.

Pirot

Usluga Pomoć u kući, koju pruža UG Pirgos, pruža 1 koordinator i 4 negovateljice, od kojih je jedna prošla akreditovanu obuku. Pirgos ima definisane procedure za žalbe i pritužbe korisnika koje su uređene Pravilnikom za pritužbe i obrascem za pritužbe korisnika. Pirgos za potrebe usluge angažuje i oko 20 volontera kada aktivnosti to zahtevaju. Pružalac usluge MOSS ima 1 zaposlenu osobu za potrebe koordinacije i 2 stručna saradnika od kojih ni jedan nije prošao akreditovane programe obuke.

Udruženje za pomoć MNRL Pirot pruža uslugu Dnevni boravak za decu i omladinu ometenu u razvoju ima angažovana 3 stručna saradnika i svi su prošli akreditovane programe obuke, i 2 negovateljice koje su takođe edukovane.

Aleksinac

Udruženje „Imam pravo“ ima 2 osobe angažovane na upravljanju uslugom (koordinator, psiholog i radi i kao stručni radnik) i finansijski saradnik na projektu koji radi i tehničku organizaciju. Takođe, imaju dve osobe angažovane u neposrednom radu sa korisnicima, jedna je specijalni pedagog, a drugu delegira partnerska organizacija. Postoji angažovano i 6 edukatora koji su po opisu posla zaduženi za rad sa porodicama na terenu. Svi angažovani na projektu su prošli obuku u okviru akreditovanih programa, 10 osoba u neposrednom radu na pružanju ove usluge su prošli obuke – osnovna obuka za sve angažovane je „Škola Životnih veština“, HO „Dečje srce“. Takođe, prošli su i akreditovane obuke: „Model podrške osobama sa autizmom“, „Primena Montesori metode u radu sa osobama sa invaliditetom“, Osnove reeduksije psihomotorike metoda prevencije i tretmana poremećaja u učenju i ponašanju“, 1 osoba je prošla obuku „Obuka volontera za rad sa osobama sa smetnjama u razvoju“, 1 osoba "Stanovanje uz podršku – program obuke osoblja službe podrške", „Uspostavljanje održive usluge i program rada dnevnog boravka za decu i mlade sa smetnjama u razvoju“, "Upravljanje volonterskim radom-menadžment u volontarizmu". Ukupno je, prema rečima predstavnice Udruženja, čak 67 osoba prošlo obuku – „Škola životnih veština“ HO „Dečje srce“, Beograd, a 5 osoba kampove koje organizuje „Dečje srce“. Sem rada na poslovima stručnih radnika na navedenom projektu ove osobe su angažovane i na drugim projektima ili uslugama. Predstavnici ovog udruženja su svoje rezultate predstavljali na Međunarodnom kongresu u Bugarskoj.

Društvo za pomoć MNRO ima 1 angažovanu osobu za poslove koordinacije, 3 stručna saradnika, 2 negovateljice i u 2013. godini imaju 4 volontera.

Novi Sad

U Novom Sadu je, sudeći po upitnicima i rezultatima fokus grupe, ŠOSO "Milan Petrović" pružalac usluge koji ima gotovo kompletno razrađen sistem procedura koji odgovara standardima kvaliteta. Struktura zaposlenih na uslugama koje pruža ŠOSO:

	Koordinacija	Stručni radnici	Negovateljice	Ostalo osoblje	Obuhvaćeni akreditovanim obukama
Rana intervencija		4		1	4
Dnevni boravak	1	37	16	7	33
Predah		1	2		/
Servis za samozastupanje		1			/

U okviru svih usluga imaju razrađen sistem vođenja dokumentacije i izveštavanja, kao i sistem monitoringa i evaluacije, kao i protokole za pritužbe korisnika. Individualni planovi usluge se redovno evaluiraju u skladu sa standardima. Svрatiшte za decu ulice zapоšljava 5 stručnih radnika, 1 koordinatora, 2 negovateljice, 2 člana ostalog osoblja i ima 25 volontera.

Trenutno su u toku prilagođavanja internih procedura i dokumentacije u skladu sa standardima, radi se na oko 20 novih dokumenata, među njima i Pravilnik o postupanju po pritužbama korisnika. Kad su u pitanju obuke u Svratištu, navode da obuka za ovu vrstu usluge nije akreditovana a da oni povremeno, kada im to sredstva omogućavaju, organizuju specifične obuke za osnaživanje angažovanih saradnika. Dečji centar NSHC ima oko 90 volontera i s obzirom da sve radi na volonterskoj osnovi, i obuke realizuje interno i volonterski iako sistematski. To znači da su obuke redovne, da se volonteri neguju, obučavaju od strane osoblja NSHC i da nisu plaćene tj finansirane na bilo koji način. NSHC-u nedostaju sredstva za podizanje ove usluge na viši nivo. Centar za socijalni rad angažuje zaposlene (jedan koordinator, 10 stručnih radnika, 5.5 negovateljica i 10.5 članova ostalog osoblja) koji rade kao deo velikog sistema i sprovode se procedure koje su i inače razvijene u Centru. Koordinatorka Prihvratne stanice navodi da su zaposlenima potrebna specifična znanja o radu sa decom iz različitih specifičnih grupa; na primer sa decom žrtvama seksualnog zlostavljanja, žrtvama trgovine ljudima itd.

Vlasotince

Na pružanju usluge Predah angažovano je 4 stručna radnika, jedna osoba za koordinaciju, 2 negovateljice i 1 član ostalog osoblja. Imaju 13 volontera. Na usluzi Pomoć u kući rade 4 stručna radnika, 2 negovateljice i 1 član ostalog osoblja, kao i 12 volontera. Na usluzi Dnevni boravak angažovano je 5 stručnih radnika, 2 negovateljice, 1 član ostalog osoblja i 12 volontera. U Vlasotincu je polovina ukupno angažovanog osoblja na svim uslugama obuhvaćena odgovarajućim akreditovanim obukama, iako ne navode precizno nazive obuka. Dnevni boravak prima daleko veći broj dece nego što to kapaciteti dozvoljavaju, a kad su u pitanju strukturni standardi navode da im nedostaje na ulazu u objekat rampa za prilaz korisnicima koji se otežano kreću ili koriste invalidska kolica. U okviru usluge se vodi dokumentacija, izrađuju individualni planovi usluge, vrši interni monitoring usluge. Pravilnicima o pružanju usluga definisane su i procedure za pritužbe korisnika.

Pećinci

U pružanje usluge Dnevni boravak uključeni su koordinator (1), stručni radnici (5), negovateljice (2), ostalo osoblje (2). Nemaju volontere. Svih 7 zaposlenih su prošli akreditovani program obuke. Procedure za pritužbe korisnika ne postoje, sve se realizuje usmenim putem.

Šta su rekli pružaoci usluga na pitanje: „Na koji način usluga doprinosi socijalnoj uključenosti dece“?

„... podizanjem ličnih kapaciteta deteta (intelektualnih sposobnosti i različitih veština), podizanjem kapaciteta roditelja za prepoznavanje potreba deteta, olakšavanjem pristupa drugim sistemima (obrazovni, zdravstveni i dr.), ostvarivanjem prava“

„... Porodice su uspostavile nove socijalne relacije, upoznale su se međusobno i povezale sa Udruženjem roditelja dece sa smetnjama u razvoju. Deca šetnjom i izlascima van kuće ostvaruju nove socijalne kontakte (u parku, u gradu)“

„... Poseban akcenat se stavlja na uključivanje dece u aktivnosti zajednice (sport, kultura i druga događanja značajna za zajednicu gde se deca uključuju)“

„... Neka deca su nakon otpočinjanja usluge uključena u vaspitne ustane, u kulturno zabavna dešavanja u lokalnoj sredini, stekla su samopouzdanje, ravnopravno učestvuju u donošenju odluka o sebi i načinu kako da im se poboljša kvalitet života, smanjen je stepen diskriminacije u zajednici, vidljiva su i ravnopravna sa svojim vršnjacima“

„... Znatno je veća posećenost usluge dnevнog boravka jer se pre toga definisan problem dolaska korisnika ove usluge vezan za prevoz.“

„... Sve aktivnosti koju usluga obuhvata imaju za cilj unapređenje kvaliteta života porodice koje imaju dete sa smetnjama u razvoju. U skladu sa procenjenim individualnim potrebama korisnika Usluge, aktivnosti sadržane u planu podrške usmerene su ka postizanju maksimalne uključenosti deteta i porodice. Tako je, u nekim slučajevima u skladu sa planom, uspostavljena saradnja sa obrazovnim sistemom u cilju uključivanja deteta. Potom uključivanje u sportske, kulturne sadržaje lokalne zajednice takođe su predstavljale neke od aktivnosti a u skladu sa potrebama korisnika.

„... Kroz saradnju i angažovanje volontera, odlaske na izlete, u šetnju, na sportska događanja, bioskop, pozorište, priredbe“

„... Deca redovno pohađaju školu, uključeni su u obrazovni sistem, obezbeđeni su lekarski pregledi i fizikalna terapija, dijagnostika, učestvovali su aktivno na priredbi, ojačano je samopouzdanje roditelja i dece“

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA O KVALITETU USLUGA

Efektivnost usluga je jedan od pokazatelja njihovog kvaliteta. Usluge nisu efektivne ukoliko ne doprinose socijalnoj uključenosti dece sa smetnjama u razvoju koja te usluge koriste. Usluge koje su bile predmet istraživanja na različite načine podstiču nezavisnost i osamostaljivanje dece i omogućavaju da se deca u skladu sa svojim sposobnostima uključe u aktivnosti u lokalnoj zajednici. Da bi se konkretnije procenila efektivnost usluga, bilo bi potrebno da lokalne samouprave periodično vrše evaluaciju koja bi se fokusirala upravo na efektivnost usluga.

Pružaoci usluga u svim opštinama iz uzorka koriste interne mehanizme za praćenje i održanje kvaliteta svojih usluga. Sprovodi se interna stručna podrška zaposlenima, omogućava se korisnicima da iskažu nezadovoljstvo uslugama i uglavnom postoji propisane procedure za razmatranje pritužbi korisnika. Takođe, periodično se sprovodi ispitivanje zadovoljstva korisnika uslugama.

Obuka stručnih radnika i osoblja angažovanog na neposrednom pružanju usluge je takođe nešto na čemu uglavnom pružaoci aktivno rade. Dodatna sredstva za ove namene su delimično obezbeđena u projektima i obuke su planirane, ali su sredstva nedovoljna i nisu svi zaposleni i angažovani obuhvaćeni obukama.

U situacijama kada je Centar za socijalni rad pružalac neke od lokalnih usluga, potrebno je da postoji posebna organizaciona jedinica u okviru centra sa odgovarajućim upravljačkim i stručnim kadrom.

2.8. Povezanost i saradnja među akterima na lokalnom nivou

Čoka

Učesnici fokus grupe iz svih sistema su ocenili da je saradnja koja postoji među akterima kvalitetna. Međusistemska saradnja na lokalnom nivou je formalizovana kroz Protokol o saradnji na uspostavljanju integrativnog sistema socijalne zaštite, koji je potpisana od strane svih lokalnih institucija 2009. godine, što je jedinstven primer međusistemskog protokola u ovih 6 opština iz uzorka. Nema potpisanih posebnih protokola koji se odnose na međusobno upućivanje korisnika, informisanje i druge aspekte saradnje vezano za uslugu dnevнog boravka.

Žitište

2006. godine je u SO Žitište potpisana protokol o saradnji u vezi sa nasiljem u porodici. Potpisnici protokola su CSR, policija, Dom zdravlja, lokalna samouprava, škola i predškolska

ustanova. Drugi protokoli nisu sačinjeni, ali postoji dobra (neformalna) međusektorska saradnja u pitanjima koja se odnose na položaj dece na lokalnu.

Gornji Milanovac

Međusektorska saradnja je formalizovana kroz protokol u oblasti prevencije i postupanja u odnosu na nasilje u porodici, dok nema posebnih protokola koji se odnose na uslugu pomoći u kući za decu. Stiče se utisak da u ovoj lokalnoj zajednici veoma aktivna pozicija lokalne samouprave u velikoj meri doprinosi koordinaciji lokalnih aktera i kvalitetu međusektorske saradnje, bez obzira što je ona kao i u većini drugih sredina uglavnom bazirana na ličnim kontaktima. Aktivna uloga lokalne samouprave i odeljenja za društvene delatnosti pokazuje da oblast socijalne zaštite i u ovom slučaju konkretno podrške deci sa smetnjama u razvoju, može da zauzima značajno mesto u politici jedne opštinske uprave.

Rekovac

Saradnja na lokalnom nivou nije uređena formalnim protokolima a zasniva se na ličnim kontaktima, što je jedna od nezaobilaznih karakteristika manjih sredina kao što je opština Rekovac. Stiče se utisak da u ovom momentu ovakva saradnja ne otežava pružanje usluge, ali je činjenica da je saradnja koja je bazirana na ličnim kontaktima predstavnika pružaoca usluge potrebno podići na formalni nivo.

Užice

Pružalac usluge ima potpisani ugovor o pružanju i finansiranju usluge sa gradom Užice kojim su definisana prava i obaveze potpisnika ovog ugovora. Protokola nema, što je potvrđeno i od drugih pružaoca usluge iz ove lokalne zajednice. Postoji protokol o radu interresorne komisije, što nije usluga socijalne zaštite, ali prilikom realizaciji predloženih mera podrške postoje neka interna procedura koja se zasniva na pisanoj komunikaciji.

Dom za decu i omladinu „Petar Radovanović“ ima potpisani protokol o saradnji sa medicinskom školom, sa udruženjem osoba sa cerebralnom paralizom i mišićnom distrofijom.

Topola

Pružalac usluge ima potpisani protokol o saradnji sa domom zdravlja „Sveti Đorđe“ u Topoli. Učesnici fokus grupe ističu značaj dobre međusobne saradnje, kao i njihovu ličnu spremnost na volonterski rad kada su u pitanju rešavanje problema dece i ostalih socijalno osetljivih grupa u njihovoj opštini.

Prokuplje

Pružalac usluge Dnevni boravak sarađuje sa Domom zdravlja Prokuplje, Osnovnim sudom Prokuplje, Osnovnim tužilaštvom Prokuplje, Višim tužilaštvom Prokuplje, specijalnom školom za osnovno i srednje obrazovanje dece sa smetnjama u razvoju „14. oktobar“, Unijom dnevnih boravaka južne i jugoistočne Srbije i mnogim drugim. EHO takođe ima

dobru saranju sa CSR, osnovnim školama, Kancelarijom za mlade, ali nemaju formalno potpisane protokole. Predškolska ustanova ima potpisani protokol o saradnji sa UNICEF-om, povodom projekta „Vrtići bez granica“. Svi akteri su tokom fokus grupe rekli da je saradnja jako važna i da je jako bitno da se napravi zajednička strategija koju bi opština usvojila.

Pirot

Na lokalnom nivou postoji potpisani Sporazum o saradnji, to je inicirao CSR, sve institucije su uključene i mislimo da je to urađeno kroz projekat koji je sprovodio Centar za liberalno demokratske studije (CLDS). Ono što je bitnije je da u praksi ta saradnja zaista postoji, prema rečima učesnika istraživanja. Čim se pojavi problem, vrlo lako se stupa u komunikaciju i saradnja je vrlo dobra između različitih institucija i organizacija. Udruženje Pirgos je navelo da ima jako dobru saradnju sa

Partronažnom službom Doma zdravlja Pirot, Dečijim dispanzerom Doma zdravlja Pirot, Centrom za socijalni rad Pirot, Opštinom Pirot, Dnevnim boravkom Sunce - pri ŠOSO Mladost.

Aleksinac

Na lokalnom nivou saradnja je razvijena i potpisani su protokoli između Opštine Aleksinac, Centra za socijalni rad opštine Aleksinac, Caritas Aleksinac. Takođe, tu se pominju i OŠ „Ljupče Nikolić – Aleksinac“, OŠ „Smeđ i suza“, Aleksinac. Predškolska ustanova ima potpisani protokol o saradnji između UNICEFA, Ministarstva prosvete, lokalne samouprave Opštine Aleksinac i Predškolske ustanove „Lane“ u Aleksincu u okviru projekta „Vrtići bez granica“.

Novi Sad

U Novom Sadu su pružaoci usluga međusobno relativno povezani. Na primer CSR i NSHC su sarađivali kroz IOM projekat vezan za žrtve trgovine ljudima, ŠOSO "Milan Petrović" ima razgranatu mrežu saradnje u zajednici, na nivou grada postoji mreža ZORA za zaštitu žena i dece od nasilja. Svrtište ima potpisane protokole o saradnji sa Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja, SOS Dečnjim selom iz Sremske Kamenice i velikim brojem udruženja građana.

Vlasotince

Centar za socijalni rad ima potpisane protokole o saradnji sa Domom zdravlja Vlasotince, Osnovnom školom „8.oktobar“ i „Siniša Janić“, Gimnazijom „Stevan Jakovljević“, Tehnička škola „1.oktobar“, MUP Vlasotince, PU „Milka Dimanić“.

Pećinci

Centar za socijalni rad ima potpisane protokole o saradnji sa školama, Kulturnim centrom, policijom, Domom zdravlja.

REZIME REZULTATA ISTRAŽIVANJA O POVEZANOSTI I SARADNJI MEĐU AKTERIMA NA LOKALNOM NIVOU

U uzorku koji je obuhvaćen istraživanjem većina pružalaca usluga su centri za socijalni rad ili druge ustanove iz javnog sektora, pri čemu se mora imati u vidu činjenica da, ukoliko je pružalac usluge centar, saradnja koja se uspostavlja sa sistemima u zajednici je kvalitetnija, što je verovatno uslovljeno ulogom koju centar ima u lokalnoj zajednici. Sa druge strane, treba skrenuti pažnju na još jednu činjenicu a to je da centri za socijalni rad s obzirom na njihov mandat i izuzetan značaj koji imaju u zajednici, treba da utiču i na unapređenje kvaliteta saradnje sa nevladinim sektorom.

Rezultati pokazuju da se saradnja u praksi obično bazira na principima neformalnosti i ličnih poznanstava. Iako se ovi neformalni kanali saradnje koriste, akteri na lokalnom nivou jesu svesni potrebe za formalizacijom saradnje i činjenice da potpisani protokoli, ako se primenjuju, mogu da doprinesu njenom unapređenju.